

[Formanden.]

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerings af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven —.

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning.

6) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme.

7) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.

Mødet hævet kl. 15²⁵.

114. møde.

Fredag den 31. maj kl. 9.

Formanden: Statsrevisorerne har afgivet tillægsbetænkning over statsregnskabet for finansåret 1961-62. Eksemplarer vil blive omdelt.

Fra faglige og andre sammenslutninger har jeg modtaget en række henvendelser om økonomiske, sociale og udenrigspolitiske forhold. Henvendelserne vil blive fremlagt

til gennemsyn for medlemmerne i læseværelset.

Efter henstilling skal jeg udsætte mødet til kl. 10.

Mødet udsat kl. 9².

Mødet genoptaget kl. 10.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 77) findes i tidenden sp. 5624, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1201).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Tredje behandling af forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 78) findes i tidenden sp. 5625, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1201).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Tredje behandling af forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerings af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven —.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 79) findes i tidenden sp. 5625, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1201).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Tredje behandling af forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 76) findes i tidenden sp. 5625, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1201).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Tredje behandling af forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 83) findes i tidenden sp. 5625, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1199).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Tredje behandling af forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 74) findes i tidenden sp. 5626, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1215).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 75) findes i tidenden sp. 5626, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 1215).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Teichert: Efter anden behandling af de første fire af de foreliggende lovforslag har udvalget afholdt 3 møder og haft samråd med landbrugsministeren, indenrigsministeren og justitsministeren. Der er modtaget en henvendelse fra Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl. Justitsministeren har sendt udvalget de som bilag til tillægsbevillingen optrykte udtalelser fra det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet og det økonomiske og juridiske fakultet ved Århus universitet.

Disse udtalelser er ikke særlig sikre i deres bedømmelse af det foreliggende problem, og jeg synes ikke, de tjener VK til fordel...

Formanden: Forhandlingerne drejer sig kun om ændringsforslagene.

Teichert: Den højtærede landbrugsminister lovede ved anden behandling at overveje tanken om at udelade ændringen i § 1, stk. 2, i lovforslaget om erhvervelse af landbrugsejendomme — det ændringsforslag, som vedtoges ved anden behandling, og som omhandler bopælspligten. Landbrugsministeren mener imidlertid fortsat, at ændringen ikke vil betyde nogen svækkelse af lovens virkninger. Jeg bøjer mig for den fremførte argumentation og er meget tilfreds med den tydeliggørelse af § 1, stk. 2, som nu finder sted ved det til denne tredjebehandling stillede ændringsforslag, som ingen tvivl lader tilbage om meningen med bopælsbestemmelsen.

Tilføjjelsen i samme ændringsforslag under b, er resultat af henvendelsen fra Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl og tilsigter at fritage uddannede gartnere fra bopælskravet, når de erhverver en mindre landbrugsejendom med det formål at drive denne som gartneri.

Det ændringsforslag, der er stillet til forslag til lov om ændringer i lov om op-

[Teichert.]

rettelse og supplerung af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven — om et nyt stk. 3 til § 2 gående ud på, at staten må respektere private forkøbsrettigheder og køberettigheder, når de er tinglyst før lovens bekendtgørelse i Lovtidende, kan vi fra socialdemokratiets side anbefale, da reglen i enkelte tilfælde kan få betydning for bestyrere og forpagtere af landbrugsejendomme. Det er også et af de problemer, der er fremdraget af det juridiske og økonomiske fakultet ved Århus universitet.

Med disse få bemærkninger kan jeg på flertallets vegne anbefale de af landbrugsministeren stillede ændringsforslag til vedtagelse.

Ove Hansen: Indenrigsministeren har, efter at lovforslaget om kommuners forkøbsret til fast ejendom har været til anden behandling, stillet et ændringsforslag, der går ud på, at private forkøbsrettigheder og køberettigheder, der er tinglyst før lovens bekendtgørelse i Lovtidende, skal respekteres.

Jeg tror ikke, denne ændring får nogen særlig praktisk betydning, men jeg synes, det er meget rimeligt, at en sådan bestemmelse findes. Et lignende ændringsforslag er stillet af landbrugsministeren til statshusmandslovforslaget.

Jeg kan på mit partis vegne anbefale, at man stemmer for det af indenrigsministeren stillede ændringsforslag.

Lund Jensen: Ved de møder, der har været afholdt siden anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning, har diskussionen næsten udelukkende drejet sig om indføjeelse af en erstatningsregel i § 22. Det har desværre ikke været muligt at nå til enighed om en sådan erstatningsregel, fordi det både fra venstres og de konservatives side stilledes som en ufravigelig betingelse for at medvirke til lovforslagets vedtagelse, at der blev opretholdt en permanent regel om erstatning i de tilfælde, hvor en grundejer afskæres fra at opføre bygninger, hvortil der kræves tilsladelse efter § 22. Ganske vist blev der også fra mindretallets side givet udtryk for, at der ikke skulle ydes erstatning til grundspekulanter, men vi ved jo af bitter erfaring fra 1961-loven, at der ikke findes hver-

ken juridiske eller praktiske muligheder for at administrere en sådan forskelsbehandling af de forskellige kategorier af grundejere.

Både af den grund og fordi vi principielt mener, at den rådighedsbegrænsning, der her er tale om, bør være erstatningsfri, har vi måttet afvise at forhandle om en permanent erstatningsregel.

Det ændringsforslag, som den højtærede kulturminister har stillet, må i nogen grad betragtes som en imødekommen af oppositionspartiernes ønske om at bevare en erstatningsregel i § 22, selv om jeg indrømmer, at den er begrænset både i tid og omfang. Det drejer sig nemlig kun om de tilfælde, hvor en byggegrund er erhvervet før lovforslagets fremsættelse med henblik på opførelse af en helårsbeboelse eller et sommerhus til ejerens personlige brug. I et sådant tilfælde kan det forekomme ubilligt over for ejeren, hvis den investerede kapital gøres værdiløs som følge af et byggeforbud efter en lovparagraf, der ikke eksisterede, da grunden blev købt. Efter ændringsforslaget vil en sådan grundejer kunne påregne erstatning, hvis han fremsætter krav derom inden 1. september 1964.

Jeg kan derfor på mit partis vegne og på flertallets vegne anbefale ændringsforslaget til vedtagelse.

Peter Larsen: Ændringsforslagene til lovforslaget om erhvervelse af landbrugsejendomme og til lovforslaget om kommuners forkøbsret giver os ikke anledning til mange kommentarer.

Der er jo som nævnt af tidligere ordførere kun tale om mindre forbedringer. Vi anser ikke disse forbedringer for at være tilstrækkelige, men vi vil under hensyn til, at det er forbedringer, hvis ændringsforslagene kommer til afstemning, undlade at stemme.

Ib Thyregod: Det ærede medlem hr. Lund Jensen har redegjort for den ændringsbestemmelse, som nu foreslås indført i naturfredningsloven. Jeg skal kun gøre nogle enkelte bemærkninger om ændringsforslaget i relation til det ærede medlems udtalelser vedrørende naturfredningslovens § 22.

Jeg nævnte ved lovforslagets anden behandling, at det ærede medlem hr. Thestrup og jeg ved revisionen af naturfredningsloven

[Ib Thyregød.]

i 1961 arbejdede på en erstatningsbestemmelse i overensstemmelse med byudviklingslovens regler. En sådan bestemmelse kunne imidlertid ikke gennemføres, fordi man fra regeringens side — det var den daværende statsminister Kampmann — var af den opfattelse, at en sådan bestemmelse ikke kunne indføres. Det var derfor, regeringen kom med forslag til den bestemmelse, der nu findes som den eksisterende bestemmelse i naturfredningslovens § 22.

Når det ærede medlem hr. Lund Jensen siger, at der her er tale om, at man i visse tilfælde kan komme til at give spekulanter erstatning, vil jeg hertil bemærke, at det er noget, vi alle er enige om ikke skal kunne finde sted, det fremgår af betænkningen; det blev udtrykkelig præciseret. Jeg skal også nævne, at der ingen retsafgørelse har været i tilfælde, hvor man kunne have fået en sådan afgørelse. I tilfældet med Tystrup-Bavelse foretrak man i stedet køb.

Den ændringsbestemmelse, som her foreligger, er naturligvis på sit område et fremskridt. Det drejer sig om de tilfælde, hvor en person, inden lovforslaget blev fremsat i folketinget, har købt en grund, men endnu ikke af en eller anden grund, f. eks. fordi han ikke har kunnet opnå den nødvendige byggetilladelse på grund af byggestop eller andet, har indgivet ansøgning til fredningsnævnet. Det ville være helt urimeligt, hvis den pågældende ejer ikke skulle have mulighed for at få erstatning efter den hidtidige lov. Og det er dette rimelighedssynspunkt, man mellem anden og tredje behandling har iagttaget. Men den foreslåede bestemmelse er ikke tilstrækkelig. Jeg skal nævne, at den kun omfatter beboelse; den omfatter f. eks. ikke det tilfælde, at en person har købt en byggegrund, hvorpå han agter at opføre en virksomhed, og den omfatter ikke landbrugsejendomme.

Jeg må i denne forbindelse nævne eksempler, som blev diskuteret i udvalget; det drejede sig om landbrugsejendomme, f. eks. slægtsgårde, der ligger i områder, hvor der er udvikling i gang, men hvor den pågældende ejer ikke vil sælge. Når spørgsmålet om salg på et senere tidspunkt bliver aktuelt og fredningsmyndighederne nægter at tillade bebyggelse på området, må det

være naturligt, at der i et sådant tilfælde gives erstatning.

Hvis man prøver på at føre tanken lidt videre: at man nægter denne tilladelse, så vil det efterhånden føre til, at den pågældende ejer bliver nødsaget til at sælge. Her vil så staten eller kommunen kunne indtræde med sin forkøbsret, og det er så muligt, at staten eller kommunen på et senere tidspunkt videresælger efter reglerne i forkøbsretslovgivningen. Den foreslåede bestemmelse er og kan ikke være tilfredsstillende i disse tilfælde, men da den dog på sit begrænsede område er et fremskridt, skal jeg anbefale, at man undlader at stemme.

Thestrup: Den foreslåede ændring til naturfredningsloven opfylder efter vor opfattelse ikke de krav, vi må stille til en erstatningsbestemmelse. Den giver erstatning til nogle tablidende, men ikke til andre, når formålet er lovligt, er legalt. Vi er enige med regeringen i ikke at anse jordspekulation for noget legalt formål, og så kan jeg ikke forstå, at man vil give erstatning til nogle og ikke til andre. Dermed fraviger man det lighedsprincip over for statsborgerne og det lighedsprincip i erstatningstildelingen, der er et af eller bør være et af retsstatens vigtigste kendetegn.

Den højtærede minister for kulturelle anliggender har over for os erklæret, at han vil hjælpe på dette forhold ad bevillingsvejen ved at være imødekommende over for ansøgninger fra sådanne skadelidte. Dette anser vi ikke for nok. Statsborgernes berettigede krav må være fastslået ved lov; det er ikke nok, at de kan få dem opfyldt ved en regerings velvilje. Derfor kan vi ikke stemme for dette ændringsforslag; vi vil undlade at stemme.

Aage Fogh: På partiets vegne skal jeg anbefale at stemme for de ændringsforslag, der er stillet af de højtærede ministre, indenrigsministeren og landbrugsministeren, og som er tiltrådt af udvalgenes flertal.

Holge Larsen: Jeg skal på mit partis vegne anbefale at stemme for det ændrings-

[Helge Larsen.]

forslag, der er stillet af den højtærede kulturminister til lovforslaget om naturfredning.

Morten Lange: Efter forløbet af forhandlingerne ved anden behandling af disse lovforslag havde det været mit håb, at den højtærede landbrugsminister ville have fjernet de svækkelser i ordningen med hensyn til bopælspligten, som fra alle sider i denne sal blev hårdt angrebet. Imidlertid foreligger der nu for os et ændringsforslag, som yderligere forøger størrelsen af det hul, som dermed er kommet i loven. Tidligere drejede det sig kun om, at folk med landbrugsmæssig uddannelse ikke skulle opfylde bopælspligten. Nu er også gartnere blevet omfattet af bestemmelsen, og det er naturligvis til en vis grad en retfærdighedsbetragtning, som hermed ligger til grund, men på den anden side er der ingen tvivl om, at hvis denne lov stadig væk skal have et nationalt beskyttende sigte under hensyn til, at vi ved et ulykkestilfælde skulle komme ind i fællesmarkedet, må jeg sige, at dette at udvide loven til også at fritage gartnere fra bopælspligten er endnu farligere end at fritage de øvrige jordbrugere. Gartnere vil i meget højere grad kunne være boende langt borte og i virkeligheden være helt industrielt indstillede personer, der så derigennem vil få lejlighed til at foretage betydelige opkøb af dansk jord, uden at vi har nogen som helst beskyttelse derimod i denne lovgivning. Jeg er derfor af den opfattelse, at den højtærede landbrugsminister i alt for høj grad har ladet sig kjonere af den efter min mening helt fjollede påstand om, at bopælspligten skulle have noget at gøre med stavnsbånd. Vi skal snart til at fejre jubilæum for stavnsbåndets ophævelse, og jeg synes, det var rart, om vi vidste, hvad vi fejrede, for bopælspligt har ikke noget med stavnsbånd at gøre.

Jeg beklager, at den højtærede landbrugsminister i stedet for at tage denne ændring fra anden behandling tilbage og derigennem efterkomme et meget udbredt ønske i dette høje ting i stedet har udvidet ændringen, så jeg kan ikke anbefale at stemme for det stillede ændringsforslag.

De øvrige ændringsforslag, der er kommet på tale, har mit parti ikke noget

imod; det er små tekniske ændringer. Hvad specielt angår ændringsforslaget vedrørende naturfredningslovforslaget, synes vi, at selv om det naturligvis er en svækkelse af loven, er det en fornuftig svækkelse, for det er en af den slags svækkelser, der fremhæver tendensen, der først og fremmest er rettet imod spekulanterne. Dette er gjort endnu tydeligere ved det ændringsforslag, som den højtærede minister for kulturelle anliggender har fremsat, og derfor kan vi med sindsro tilråde det høje ting at stemme for dette ændringsforslag.

Mose Hansen: Jeg skal gøre nogle bemærkninger angående de ændringsforslag, der er stillet af den højtærede landbrugsminister og den højtærede indenrigsminister, og som er tiltrådt af et flertal af udvalget.

Om det ændringsforslag, der er stillet til loven om erhvervelse af landbrugsejendomme, skal jeg sige i henhold til det, jeg sagde ved anden behandling af dette lovforslag, at vi kan ikke stemme for dette ændringsforslag, idet det opretholder en forskelsbehandling af de landmænd, som har været på skole, og dem, som ikke har denne uddannelse.

Hvad angår ændringsforslaget til lovforslaget om supplerung af mindre landbrug, statshusmandsloven, vil vi undlade at stemme, og det samme vil vi med hensyn til det af indenrigsministeren stillede ændringsforslag vedrørende private forkøbsrettigheder, der får lov til at bestå, idet vi mener, det er en forbedring.

Iver Poulsen: Det ændringsforslag, der er stillet til forslag til lov om naturfredning, overrasker mig noget, fordi det indeholder et gran af rimelighed og fornuft, som jo i øvrigt ikke præger selve lovforslaget, tværtimod; men da ændringsforslaget ikke ændrer noget væsentligt i selve lovforslagets grundlovsstridige karakter, gør dets vedtagelse praktisk taget hverken fra eller til, og derfor vil vi undlade at stemme ved afstemningen om dette ændringsforslag.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Man foretog derpå afstemning over det til forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme stillede ændringsforslag.

Ændringsforslaget
vedtoges uden afstemning.

Dernæst foretoges afstemning over det til forslag til lov om oprettelse og suppler-
ing af mindre landbrug m. m. — statshus-
mandsloven — stillede ændringsforslag.

Ændringsforslaget
vedtoges uden afstemning.

Dernæst foretoges afstemning over det til
forslag til lov om kommuners forkøbsret til
fast ejendom samt støtte til kommuners
jordkøb stillede ændringsforslag.

Ændringsforslaget
vedtoges uden afstemning.

Endelig foretoges afstemning over det til
forslag til lov om ændringer i lov om natur-
fredning stillede ændringsforslag.

Ændringsforslaget
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagene som helhed sattes derefter
til forhandling.

Teichert: Efter de udtalelser, der er frem-
sat af mit partis ordfører i den storpolitiske
debat det sidste par dage, og den udførlige
motivering for det store lovkompleks, der
blev givet af den højtærede statsminister,
finder jeg ingen anledning til yderligere be-
mærkninger og anbefaler lovforslagene til
vedtagelse.

Ove Hansen: Jeg vil gerne til indledning
udtale min forundring over den lidt ejen-
dommelige fremgangsmåde, venstre og de
konservative har vist os medlemmer af ud-
valget vedrørende jordlovene. Nu har vi i
flere måneder haft mange og lange udvalgs-
møder, gennemdrøftet de problemer, der er
opstået omkring forslagene; vi har gentagne
gange hørt, at nogle af bestemmelserne var
i strid med grundlovens § 73, ja, så sent
som i tirsdags i vort sidste udvalgsmøde
talte man fortsat om ekspropriationsbe-
stemmelser, der strider mod grundloven.

Vi har gentagne gange tilbagevist denne
påstand, men det var for døve øren, vi talte.

I går aftes fik vi så gennem pressen infor-
mation om, at venstre og de konservative
nu åbent erkender, at man alligevel ikke
anser forslagene for at være i strid med
grundlovens § 73. Det er sent, man er kom-
met til denne erkendelse, så sent, at man
ikke har fundet anledning til eller måske
tid til at underrette udvalgsmedlemmerne
om den kovending, man her har foretaget.

Det var den beklagelse, jeg gerne ville
give udtryk for; men beklagelsen skal led-
sages af en kompliment til venstre og de
konservative, fordi de nu åbent erkender at
have taget fejl. Fejlen kan jo ikke rettes
mere tydeligt, end netop som venstre og de
konservative nu har gjort det ved at hen-
vise til grundlovens § 42, der vedrører folke-
afstemning. I denne paragraf står som be-
kendt, at ekspropriationslove ikke kan fore-
lægges vælgerne ved en folkeafstemning.

Jeg kan kun være tilfreds med den erken-
delse, som man nu er kommet til; der bliver
som bekendt glæde, når én synder om-
vender sig, og her er tale om mange
syndere!

Men modstanden mod forslagene opret-
holdes, og derfor vil man nu appellere til
vælgerne og forsøge med deres bistand at
forhindre lovenes gennemførelse. Jeg tror,
det bliver meget svært — for ikke at sige
umuligt — at få vælgernes tilslutning til at
forkaste disse love. Det er store krav, man
stiller til vælgerne. Nu har de gennem lange
tider hørt, at der har været levnet opposi-
tionspartierne for lidt tid til at gennem-
drøfte forslagene, ja, man havde gerne set,
at lovforslagene igen kom til behandling i
næste folketingsår. Lovjaskeri, og hvilke ud-
tryk man kunne finde på, blev anvendt. Nu
tales der ikke om jaskeri længere, nu for-
langer man, at 3 mill. vælgere i løbet af
14 dage skal kunne tage stilling til lovfor-
slagene, om de vil have dem gennemført
eller forkaste dem. Det er unægtelig store
krav, man stiller til vælgerne, når man her
i det høje ting ikke i 4 måneders udvalgs-
behandling mener at have haft den fornødne
tid.

Mit parti ser meget gerne, at lovforslagene
forelægges for vælgerne. Vi er tilhængere af
en sådan folkeafstemning. Jeg tror, væl-
gerne i stor udstrækning vil stemme for de
forslag, vi her behandler. Det er netop vælger-
befolkningen, der gentagne gange har ap-

[Ove Hansen.]

pelleret til os om at gribe ind i den meningsløse jordspekulation, der finder sted her i landet. Der findes vel næppe en vælger her i landet, som ikke har hørt eksempler på den meningsløse udnyttelse af vore arealer, som sker. Det kan blive helt rart at høre vælgerens dom.

Må jeg sige om disse lovforslag, at jeg har haft opfattelsen af, lige siden de blev fremsat i januar måned og var til behandling her i det høje ting den 6. og 7. marts, at oppositionen ville gøre, hvad den kunne for at spænde ben. De ærede ordførere ved første behandling henstillede til statsministeren, at man tog lovforslagene tilbage. Under hele udvalgsarbejdet har vi gentagne gange hørt, at nogle af bestemmelserne var i strid med grundloven. Man ville høre fakulteterne om deres mening, og da svaret kom og vel ikke helt tilfredsstillende oppositionen, så ville man have et juridisk udvalg til nærmere at undersøge problemerne.

Man har også sagt mange steder, at nu skal al jord i landet overtages af det offentlige. Man nævner socialisering. Jeg kunne gå med til, at det var socialisering, hvis vi overtog jorden med landbrugsejendommene for at drive dem som landbrugsejendomme, men det er der slet ikke tale om her. Der er tale om, at staten og kommunerne gerne vil overtage jorden for at give den videre til dem, der har brug for jorden, og dem, der vil udnytte den på en rigtig og fornuftig måde, for at bekæmpe den spekulation, der finder sted. Jeg synes, det havde været rigtigere, om man havde givet disse oplysninger.

Så siger man også, at det er al jord i Danmark, det nu drejer sig om. Det er jo ikke rigtigt. I landbrugslovene er det landbrugsministeren, der bestemmer, i hvilke områder af vort land lovenes virkninger skal være gældende, og for kommunernes forkøbsrets vedkommende er det i et meget begrænset omfang, at forkøbsretten kan gøres gældende. Det er kun i de kommuner, hvor der findes byudviklingsplaner. Vi har, så vidt jeg ved, 23 områder her i landet, hvor der findes byudviklingsplaner. Det er kun i disse 23 områder, at kommunernes forkøbsret bliver virksom, og det er kun med hensyn til de arealer, der ligger i inderzoner eller mellemzoner, og som har en størrelse

af mindst 6.000 m². I købstæderne, i de kommuner, som omfattes af byplaner, er det kun i de tilfælde, hvor man har en byplan, der er godkendt, eller en dispositionsplan, der er godkendt, man kan gøre forkøbsretten gældende, men den skal så tinglyses på den pågældende ejendom, og man skal have tilsynsmyndighedens godkendelse, enten det nu er amtsrådet eller indenrigsministeriet, det drejer sig om. Så man kan se, at det med at overtage jorden er ikke helt rigtigt, således som man nu fra venstres og de konservatives side gerne vil fortælle offentligheden.

Formålet med lovforslaget om kommunernes forkøbsret er, at man rundt omkring i kommunerne kan sørge for, at gode, rimelige arealer tilvejebringes, således at der kan bygges boliger eller erhvervsvirksomheder derpå, at kommunerne kan tilvejebringe disse arealer og sælge dem på rimelige vilkår, således at man på den måde forhindrer en grov spekulation og udnyttelse af arealerne.

Det er min opfattelse, at man i kommunale kredse meget gerne ser dette lovforslag gennemført, og det er også min opfattelse, at de kommunale organisationer indtrængende beder os om at gennemføre loven, og hvorfor? Fordi de har bitter erfaring for den spekulation, der finder sted i mange kommuner. Her giver man dem en hånds-rækning; den vil de være meget glade for at få, og jeg synes, det havde været rart, om vi her i det høje ting kunne have givet dem denne hånds-rækning, som jeg synes er berettiget fuldt ud.

Jeg skal slutte hermed. Jeg vil gerne på mit partis vegne udtale, at vi vil medvirke til lovforslagenes gennemførelse, og skal der nu være folkeafstemning om lovforslagene — vi har intet imod en sådan folkeafstemning — så håber jeg, at vælgerne vil kunne forstå, at her foreligger nogle lovforslag, hvis vedtagelse er af betydning.

Lund Jensen: De to ærede medlemmer hr. Ib Thyregod og hr. Thestrup forsøgte nu igen at forklare tinget, at man absolut ikke var indstillet på at yde nogen erstatning til spekulanter for indgreb efter naturfredningsloven.

Det samme mente man i 1961, da vi

[Lund Jensen.]

vedtog den nugældende § 22, og hvor man indgik forlig om en tilføjelse ved stk. 2 angående en erstatning, som man på dette tidspunkt følte sig temmelig sikker på ville begrænse erstatningen til spekulanter. Men praksis viser, at det ikke er muligt at drage en skillelinje imellem dem, man kan betegne som spekulanter, og almindelige grundejere. I mange tilfælde består der jo et kompagniskab mellem de to kategorier, og det undrer mig noget, at de to ærede medlemmer, der begge er jurister, vil forsvare en sådan forskelsbehandling, som efter min mening næppe vil kunne stå for en juridisk prøvelse.

Med disse korte bemærkninger anbefaler jeg på mit partis vegne, at man stemmer for lovforslagets vedtagelse. Jeg vil slutte med en opfordring til den højtærede kulturminister om at gøre, hvad der er muligt for at få naturfredningskommissionen i arbejde, således at vi kan få foretaget den kulegravning, der er nødvendig, for at vi kan få en helt tidssvarende lovgivning på dette meget vigtige område.

Peter Larsen: I den hittidige debat om jordlovsforslagene har man normalt betragtet dem og behandlet dem i sammenhæng. Nu, hvor man står over for den endelige vedtagelse af disse lovforslag eller en del af dem, er der visse ting, som må skilles ud. Jeg tænker her på det lille lovforslag om ændring i lov om landbrugsejendomme, som jo stort set kun drejer sig om at lovfæste muligheden for samdrift af landbrugsejendomme, en mulighed, som vi fra venstres side finder ikke er tilstrækkelig. Vi havde ønsket at skabe videre rammer, men vi betragter alligevel de få ændringer, der her er tale om, som fremskridt, og under hensyn hertil vil vi undlade at stemme ved lovforslagets endelige vedtagelse.

Om de 3 andre lovforslag, forslagene om erhvervelse af landbrugsejendomme, om statens forkøbsret — statshusmandslovforslaget — og om kommunernes forkøbsret, skal jeg tillade mig at fremsætte nogle få betragtninger.

Det er ikke meningen fra vor side her ved tredje behandling at gå ind i en stor debat om lovforslagenes indhold eller gentage mange af de synspunkter, der har været ført frem, og som det måske var be-

rettiget at føre frem ved denne lejlighed. Vi står nu over for fuldbyrdede kendsgerninger. Regeringen har ved sin holdning i denne sag vist sig ikke at være til at rokke fra sit standpunkt. Vi har forsøgt fra oppositionens side at fremkalde nye forhandlinger. Vi finder ikke, at der er grund til at haste denne lovgivning igennem. Det, der for os er det afgørende, er, at den affattes på den rigtige og mest skånsomme måde, men således at den alligevel giver de virkninger, man ønsker at opnå. Den måde, hvorpå regeringen vil søge at løse disse problemer, anser vi for at være generende og skadelig for erhvervslivet. Vi mener, den har en karakter, der vil skabe et dårligt udgangspunkt, hvis vi skal klare os i konkurrencen med andre lande, og vi anser den for at være stridende imod udviklingens krav og ville hindre en løsning af en væsentlig del af landbrugets strukturproblemer. Vi finder ikke, det er rimeligt under hensyn til udviklingens krav gennen adgangs begrænsning at hindre landmændenes køb af ejendomme, og vi er meget betænkelige ved udformningen af erhvervelseslovforslaget, hvor det bestemmes, at landbrugsministeriet ikke alene skal medvirke, men også træffe afgørelser, når det drejer sig om industriens ekspansion.

Hvad angår forkøbsretten både for stat og kommuner, da vil den med den udformning, den har fået, give det offentlige en alt for stærk stilling både over for køber og sælger og fremkalde en situation, hvor ikke alene staten, men også et flertal i en kommunalbestyrelse på længere sigt vil få helt afgørende indflydelse på jordens tilhørsforhold, dens drift og udnyttelse. Fra venstres side mener vi med andre ord, at disse bestemmelser vil åbne vej for en socialisering af Danmarks jord, en vej, som vi finder er meget farlig at betrede, hvis man ønsker at bevare den private ejendomsret til jord og produktionsmidler.

Vi må derfor vende os skarpt imod den udformning, lovforslagene har fået. Venstre har et andet syn på disse ting, og vi ønsker ikke at medvirke til en ændring af samfundets struktur ved at give hals- og håndsret til det offentlige på den enkelte borgers bekostning.

Vi har under udvalgsbehandlingen peget på, at disse forkøbsretslove muligvis ville

[Peter Larsen.]

være i strid med grundlovens § 73. Vi kan kun beklage, at det ikke er lykkedes at få de juridiske fakulteter til at udtale sig tilstrækkelig klart om disse spørgsmål, og vi må erkende, at det heller ikke har været muligt at få regeringen til at gå med til at lade et juridisk udvalg undersøge disse spørgsmål. Regeringen har selv afvist, at lovene ville være i strid med grundloven, og det må vi jo bøje os for. Men jeg vil gerne i den forbindelse sige til det ærede medlem hr. Ove Hansen, der nu udtalte sin glæde over, at vi med de beslutninger, vi har truffet, har erkendt, at lovene ikke ville være grundlovsstridige, at dette er ikke rigtigt. Vi har ikke givet udtryk for en sådan erkendelse, men vi har taget konsekvensen af, at regeringen har afvist dette, og på det grundlag er der ingen vej frem for oppositionen ved at bruge § 73.

Vi må derfor gå andre veje, og i konsekvens af dette, og fordi regeringen ikke har villet give tid til nye overvejelser, vil venstre og det konservative folkeparti i henhold til grundlovens § 42 forlange, at disse 3 forslag plus lovforslaget om naturfredning lægges ud til folkeafstemning. Vi finder, at de spørgsmål, der her er tale om, berører så stor en del af landets borgere, at det er rimeligt, at de lægges ud til afgørelse ved folkestyrets højeste domstol, nemlig vælgerne. Vi har ikke hidtil kunnet hindre disse lovs gennemførelse med den ordlyd, de har nu, men grundloven giver mindretallet denne ret til at appellere, og det har jo ofte været fremhævet, at folkeafstemningsreglen bruges alt for lidt. De 2 partier finder, at disse spørgsmål er så vigtige, at tiden nu er inde til, at de må ud til folkeafstemning.

Folkeafstemning betragter vi som en appel til befolkningen om at udtale sig, en appel, der uden hensyn til partifarve eller opfattelser i øvrigt lægger afgørelsen over på befolkningen. Vi fra venstre tillægger dette en vis værdi. Vi har tillid til, at vælgeres sunde dømmekraft i disse alvorlige spørgsmål nok skal fremkalde en klar tilkendegivelse. Jeg vil gerne føje til, at vort forslag om folkeafstemning ikke er noget ultimatum; hvis den høje regering bøjer af, er vi fortsat rede til ny forhandling. Er regeringen villig hertil, vil man opgive

det rent prestigemæssige til fordel for en efter vor opfattelse mere saglig løsning? Det ligger helt til regeringen at afgøre dette spørgsmål. Vi ser os altså nødsaget til at gå den vej, og jeg behøver næppe her på venstres vegne at udtrykke mig klarere om vor stilling til disse 3 lovforslag.

Holger Eriksen: I den tillægsbetænkning, der er afgivet vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme og forslag til lov om ændringer af lov om særlig indkomstskat m. v., søger mindretallet at fremstille det, som om regeringspartierne har afvist al forhandling. Der bruges den vending, at flertallet har afvist en realitetsforhandling af mindretallets forhandlingskitset.

Jeg må på det skarpeste tage afstand fra denne fremstilling, der er lidet stemmende med de faktiske forhold. For det første stillede den højtærede finansminister til anden behandling forskellige ændringsforslag, der imødekom visse af oppositionens ønsker. At den så alligevel undlod at stemme for dem, er en anden sag. For det andet er selve den omstændighed, at der har været afholdt ikke mindre end 4 udvalgsmøder mellem anden og tredje behandling, i sig selv udtryk for, at der har været forhandlet.

Der har også været antydnet visse forligsmuligheder, men de blev forskertset ved, at oppositionen principielt stillede sig på det standpunkt, at grundstigningsskylden skulle fikseres, eller at der med andre ord ikke skulle betales grundstigningsskyld, hverken af den prisstigning, der er konstateret siden sidste vurdering, eller af den fremtidige. Det må naturligvis i denne forbindelse indrømmes, at de 2 forslag er så moderate i deres form, at der ikke ville være meget for regeringspartierne at slå af på.

Meget af den agitation, der i pressen og fra talerstole er ført imod forslagene, har i høj grad været baseret på, at man gik ud fra, at læserne, respektive tilhørerne, ikke vidste, hvad det drejede sig om. Det vil imidlertid ikke være muligt at skabe en fiktion om, at der ved disse forslags vedtagelse sker nogen nogen uret. Tager man lovforslaget om en særlig indkomstskat, må det fastslås, at ingen har turdet bestride, at

[Holger Eriksen.]

kun de ekstraordinært store fortjenester vil blive ramt deraf. Det er en kendsgerning, at den såkaldte lille mand altid vil blive skubbet foran, når det drejer sig om at varetage de stores interesse. I dette tilfælde er de store forstået på den måde, at det er dem, der tager de kæmpemæssige fortjenester hjem, som de ikke har rørt en finger for at fremkalde; men hverken den lille mand, der sidder med en almindelig villa, eller den større ejendomsbesidder vil komme til at betale en øre, hvis den værdistigning, der konstateres for deres ejendomme, ikke i rigt mål overstiger det, som jeg vil kalde den almindelige prisstigning, selv om de pågældende moralsk heller ikke har nogen ret til denne. Her er der grund til at erindre, at enhver fortjeneste, den enkelte opnår, må udredes af andre. Det er disse andre, den væsentligste del af befolkningen, man har tænkt på ved disse lovforslag.

Når priserne på jord drives i vejret og stigningen helt og fuldt tilfalder skødehaveren, er det ikke udtryk for ejendomsret, men derimod for, at skødehaveren tilegner sig andres værdier. Det er altså kun de virkelig store fortejenester, der bliver ramt — og for øvrigt ikke særlig hårdt. På den anden side er der ikke fra oppositionen stillet noget alternativ; ikke så meget som et ændringsforslag er fremkommet fra den side, og det vil altså sige, at vil man inddrage en del af den samfundsskabte grundværdistigning, er det lovforslag, der nu står for vedtagelse, den eneste mulighed.

Med hensyn til ophævelsen af bondegårdsbestemmelsen, den bestemmelse, der hidtil som en beskyttende kåbe har hvilet over de mest emsige grundspekulanter, må det desværre indrømmes, at den ikke får praktisk betydning for indeværende skatteår for de landbrugs- og gartneriejendomme m. v., der som følge af vedtagelsen af 5. april er fritaget for at svare grundskyld til staten og grundstigningsskyld.

Man har derimod talt om, at bestemmelsen om ophævelsen for de landbrugsejendomme,

der handles til mere end 75 pct. af vurderingen, vil ramme mange egentlige landbrug. Det kan formodentlig ikke gælde, når vi er kommet efter den 13. almindelige vurdering, altså for året 1965-66. Hvis man derefter for en almindelig landbrugsejendom inden for byudviklingsområderne opnår mere end 75 pct.s forhøjelse, kan man nemlig gå ud fra, at enten har vurderingen i 1964 været forkert, og i så fald bærer ejeren en væsentlig del af ansvaret derfor, fordi han kunne have anmodet om at få sat den højere, eller også er ejendommen behæftet med så store venteværdier, at køberen har fundet det hensigtsmæssigt at betale mere, end ejendommen havde udsigt til at kunne forrente ved landbrugsmæssig udnyttelse, og i så fald er det kun rimeligt, at der skal betales skat af den værdi, købesummen er udtryk for.

Tilbage bliver så skatteåret 1964-65. Der kører man endnu med den gamle vurdering som grundlag, og det tør vel ikke benægtes, at der i visse tilfælde kan være tale om betydelige ydelser; men hvad der skal ske til den tid, står endnu hen i det uvisse.

Den højtærede finansminister har forsikret udvalget, at han til efteråret vil fremkomme med forslag om, hvilke ejendomme der inden for det nævnte område vurderingsmæssigt skal behandles som egentlige landbrugsejendomme, og hvilke der skal behandles på anden måde. Det er rimeligt, at der må en dyberegående undersøgelse til, men der er ingen risiko for, at disse undersøgelser vil give et resultat, der går legitime interesser for nær.

Desværre er der syndet meget på det område, der vedrører grundværdistigning — ikke i retning af, at man har taget for meget, men tværtimod i form af, at man har ladet dem, der tog fantasispriserne hjem, gøre grin med borgerskabet. Der er i befolkningen stærk stemning for, at der her må gøres noget effektivt. Derfor nærer jeg ingen tvivl om, at vedtagelsen af de to lovforslag vil blive hilst med glæde af den overvejende del af den danske vælgerbefolkning.

Viggo Hauch: Da det ærede medlem hr. Holger Eriksen uden for den sædvanlige ordførrække havde foretrukket at tale umiddelbart før mig, øjnede jeg i første omgang deri et forsøg på fra det ærede medlem at tilnærme sig de synspunkter, vi har skiftet ord om i udvalget. Men efterhånden som det ærede medlems tale skred frem, blev jeg jo berøvet denne illusion.

Jeg vil gerne i anledning af den måde, det ærede medlem hr. Holger Eriksen har udtrykt sig på, sige, at der ikke mellem regeringspartierne og os har været uenighed om, at der er visse prisstigninger på jord, knaphedsværdier fremkaldt bl. a. af en forkert administration, som vi er rede til at sætte noget op imod. Der har ikke været nogen principiel uoverensstemmelse mellem os, men vi har haft grund til at tro, at det ærede medlem og hans parti har haft andre ting i tanken end netop at ramme de få, meget store gevinster.

Ved anden behandling af disse lovforslag kom den højtærede statsminister med nogle betragtninger i bred almindelighed — måske også for bred almindelighed — om den måde, hvorpå oppositionen har mødt disse lovforslag. Vi fik ikke nogen debat om det på det tidspunkt på grund af den måske noget overdramatiserede ordveksling, som fulgte efter den højtærede statsministers indlæg.

Men på sp. 5785 udtalte den højtærede statsminister:

„Hvad mødte vi? Spørgsmål, nye spørgsmål ...“;

og jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at sige til den højtærede statsminister: det er rigtigt, at der blev stillet spørgsmål, men hvad var det for spørgsmål, der blev stillet? Det var de spørgsmål, som den høje regering burde have gjort sig selv klart, forinden lovforslagene blev fremsat i folketinget. „Nye spørgsmål“, siger statsministeren. Ja, for de svar, der kom fra den højtærede finansminister og andre steder fra, var af en sådan art, at de simpelt hen måtte af føde nye spørgsmål.

Skønt vi, som det ærede medlem hr. Holger Eriksen sagde, har haft realitetsbehandling i nogle udvalgsmøder mellem anden og tredje behandling, beklager jeg alligevel at måtte sige, at der stadig er spørgsmål, som vi bliver nødt til at stille,

og som vi gerne vil have klaring på her ved tredje behandling.

Mit første spørgsmål til den højtærede finansminister er da dette: for hvilke ejendomme skal en købesum på mere end 75 pct. over ejendomsværdien blive omvurderingsgrund? Er det for handler, der indgås mellem lovens ikrafttræden og den 1. september, eller er det den højtærede finansministers tanke at give denne lov tilbagevirkende kraft, så den også skal vedrøre handler, der er indgået forinden lovens ikrafttræden, og i så fald hvor langt tilbage?

Mit andet spørgsmål til den højtærede finansminister har det ærede medlem hr. Holger Eriksen delvis berørt. Det er nemlig dette: hvilken virkning får det for de ejendomme, der omvurderes den 1. september? Jeg må efter det ærede medlem hr. Holger Eriksens udtalelse forstå — og jeg tror egentlig, at det ærede medlem beklagede det — at det med hensyn til statsskatter, amtsskatter og grundstigningsskyld ikke vil få nogen virkning i finansåret 1963-64, hvad det jo heller ikke godt kan få, fordi vurderingen først træder i kraft den 1. april 1964.

Jeg vil altså bede den højtærede finansminister her i dag udtale sig om, hvorvidt disse ejendomme, der dér omvurderes, fremdeles skal have gavn af den fritagelse for grundstigningsskyld, som vi er enige om at opretholde for landbrugsejendomme, eller om det er den højtærede finansministers tanke, at ejendomme, som efter denne regel omvurderes, ikke længere skal betragtes som normale landbrugsejendomme, som den højtærede finansminister har udtrykt sig ved en tidligere lejlighed. I betænkningen er vi jo blevet enige om, at der i næste folketingsår skal vedtages en lov, der sikrer, at landbrugsejendomme også fremtidig bliver fri for grundstigningsskyld, og derfor vil jeg gerne have en meget klar udtalelse fra den højtærede finansminister om, hvorvidt det, der her indføres som omvurderingsgrund, efter den højtærede finansministers mening skal være skillelinjen i fremtiden eller ej.

Mit sidste spørgsmål, som jeg finder det nødvendigt, inden lovforslagene kommer til afstemning, at få klaring på, er, efter hvilke retningslinjer denne omvurdering skal ske. Det har været helt klart hidtil, når det var

[Viggo Hauch.]

landbrugsejendomme, det drejede sig om, men jeg har forstået, at hvis lovforslagene bliver gennemført — jeg vil gerne retledes, hvis jeg tager fejl — så skal grundværdien ansættes til en efter samtlige forhold økonomisk god anvendelse, altså efter et andet kriterium, end hvis det var en landbrugs-ejendom. Når jeg meget gerne vil have dette spørgsmål besvaret af den højtærede finansminister, er det, fordi det med de yderzone-områder, vi har set der findes f. eks. her på Sjælland, vil blive et livsvigtigt spørgs-mål for gartnerierne i hovedstadens omegn. Også for de gartnerier, der på grund af byens udvikling bliver nødt til at flytte længere ud, men efterhånden ikke kan komme derud, hvor der ikke er byplanordninger, vil det være et betydningsfuldt økonomisk spørgsmål.

Derfor vil jeg gerne, inden vi slutter denne debat, bede den højtærede finansminister give mig så klart svar som muligt på disse tre spørgsmål.

Ib Thyregod: Ved anden behandling redegjorde jeg for mit partis principielle standpunkt til forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning. Jeg henviste til to årsager til, at vi var imod det foreliggende lovforslag. For det første, at det uden at sætte andre erstatningsbestemmelser ind ophævede de erstatningsbestemmelser, som var et led i forliget i 1961. For det andet, at kompetencen for fredningsområdet blev flyttet fra de folkevalgte organer, fredningsnævnene og overfredningsnævnet med højesteretsdommer og judiciel garanti på denne måde, til fredningsplanudvalg med den politiske minister i spidsen som øverste instans.

Det ærede medlem hr. Lund Jensen omtalte spørgsmålet om naturfredningslovens § 22 og vort standpunkt hertil. Jeg vil endnu en gang præcisere, at det, der her var tale om i 1961, var et forlig, og at det udkast, som dannede grundlaget, var udarbejdet på foranledning af den forhenværende statsminister og justitsministeriets lovkontor. Når man angriber denne lovgivning, angriber man derfor i virkeligheden også sig selv.

Om erstatningsbestemmelserne har jeg allerede talt, men skal dog blot gøre nogle

enkelte bemærkninger yderligere om dette spørgsmål. Vi havde i udvalget ønsket at få en udtalelse fra de juridiske fakulteter, og vi har fået de svar, som er bekendt, og som går ud på, at det juridiske fakultet i København ikke mener at kunne tage stilling til spørgsmålet. Det samme svar er givet af fakultetet i Århus, medens forholdet er et andet, hvad angår forkøbsretslovgivningen, idet fakultetet i København også her har undladt at svare, medens der foreligger i hvert tilfælde delvis svar fra Århusprofessorerne. En af årsagerne hertil må utvivlsomt søges i — som det også siges — at der måtte kræves en gennemgang af enkelttilfælde. Denne gennemgang af enkelttilfælde var der simpelt hen ikke tid til i det korte tidsinterval indtil lovforslagets tredje behandling i dag. Vi foreslog efter disse svar fra de juridiske fakulteter nedsat et udvalg af juridisk sagkyndige, der skulle se på disse spørgsmål, og foreslog tillige, at behandlingen af naturfredningslovforslaget blev udsat til septembersamlingen. Der henvises til, at der i forvejen fandtes et sådant udvalg vedrørende statsretlige problemer, nemlig i forbindelse med statsrevisionen, men også dette forslag om et sådant sagkyndigt udvalg blev afvist.

Det ærede medlem hr. K. B. Andersen citerede for 2 dage siden en udtalelse af professor Poul Meyer i Information vedrørende dette med at spørge de juridiske fakulteter; professoren gjorde gældende, at disse politiske spørgsmål ikke burde henlægges til fakulteterne. Denne betragtning er urigtig. Det er ganske klart et juridisk spørgsmål, om disse bestemmelser i naturfredningslovforslaget og i forkøbsretslovforslagene er i overensstemmelse med grundloven. Det viste sig da også, da vi fik svar fra en del af Århusprofessorerne på spørgsmålet om forkøbsretten, at dette svar medførte, at regeringen fandt anledning til at stille ændringsforslag, skønt spørgsmålet allerede i forvejen havde passeret regeringens jurister, derunder justitsministeriets lovkontor. Man fandt anledning til at stille ændringsforslag i overensstemmelse med de fremførte synspunkter. Det tyder på, at justitsministeriets lovkontor, som vel består af højt kvalificerede jurister, alligevel må betragtes som et organ til speciel rådgivning for regeringen. Man må derfor overveje

[Ib Thyregod.]

i overensstemmelse med synspunkter, det ærede medlem hr. Erik Eriksen nævnte under afslutningsdebatten, om man ikke kunne sikre oppositionen støtte i form af et uafhængigt sagkyndigt juridisk udvalg eller et lovråd el. lign., som kunne se på disse spørgsmål. Det bliver ikke aktuelt nu, men kan blive det i fremtiden.

Det er klart, at vi har overvejet, hvilken fremgangsmåde vi skulle anvende, om vi skulle anvende grundlovens § 73, stk. 2, eller grundlovens § 42. Efter § 73, stk. 2, var der mulighed for, hvis der forelå en ekspropriationslovgivning, at begære denne udsat til efter et nyvalg. Men hertil måtte vi sige, at regeringen, blandt andre den højtærede justitsminister, gentagne gange havde udtalt, at der ikke i denne lovgivning var tale om nogen form for ekspropriation; vi måtte derfor regne med, at en eventuelt aktion fra vor side ifølge denne bestemmelse ville medføre, at regeringen ville se væk herfra og gennemføre lovgivningen uanset vor aktion, og en nærmere overvejelse heraf fører igen til et andet betænkeligt forhold, nemlig spørgsmålet om domstolenes stilling i et sådant tilfælde. Det er klart, at domstolene har kompetence til at afgøre spørgsmålet om lovgivningens grundlovmæssighed. Men der ville her yderligere blive spørgsmål om, hvorvidt den fremgangsmåde, som var fulgt af regeringen, var korrekt, et spørgsmål, som også måtte komme til afgørelse ved domstolene. Vi er betænkelige ved en sådan sag af den grund, at dette meget vel kunne kaste os ud i en forfatningskamp mellem regering og domstole eller dog noget, der kunne udarte i retning heraf, og det er noget, vi meget nødig ser. Det har naturligvis også været et motiv for os i denne forbindelse.

Endelig er forholdet det, at en retssag om disse spørgsmål, som ikke kunne anlægges af oppositionen, men måtte anlægges af én, der var forurettet af denne lovgivning, meget vel kunne trække ud i årevis, navnlig da den formentlig skulle til højeste instans, og der ville måske gå adskillige år, før en afgørelse kom. Vi har ment, det var rigtigere at få en hurtig afgørelse, som måske kan foregribe den retssag, som muligvis alligevel kommer. Derfor har vi fundet det rigtigt at anvende grundlovens § 42.

Nu hævder den ærede socialdemokratiske ordfører, at vi herigennem har anerkendt, at der ikke er tale om en ekspropriationslovgivning. Nej, motivet er det, jeg her har anført, og at der ikke har kunnet skabes klarhed over, om der foreligger en ekspropriationslovgivning. Vi har ikke med det, vi her foretager, anerkendt, at der ikke er tale om ekspropriationsbestemmelser.

Det andet spørgsmål, jeg gerne vil nævne i forbindelse med denne lovgivning, er den fremtidige kompetence efter naturfredningsloven. Der er sket det, at den lovgivning, der her er tale om, har fået en udvidelse i 1961, som i og for sig intet har med den egentlige naturfredning at gøre, men som i virkeligheden drejer sig om planlægning; en del af lovgivningen kunne man i virkeligheden betegne med et helt andet udtryk, nemlig lov om byggeforbud. Det er faktisk det, der er tale om: at give byggeforbud på meget store områder, ikke fordi det er særlig fredningsværdige områder, det drejer sig om, for så ville man frede mod erstatning, men fordi man ønsker at planlægge på ganske bestemt måde. Det fremgår også af den henvendelse, som de kommunale organisationer har foretaget, og hvori man peger på det uheldige i, at det netop er disse organer, der skal træffe afgørelse. Jeg henviser til den udtalelse fra de kommunale organisationer, som er optaget i betænkningen, hvor der netop peges på, at det er en kommunal opgave, og at disse organer savner forudsætninger for at bedømme disse særlige forhold. De kommunale organisationer har derfor også fremsendt et ændringsforslag i forbindelse med dette, et ændringsforslag, der ikke er taget hensyn til fra regeringens side. Vi må derfor regne med, at de kommunale organisationer heller ikke ønsker en lovgivning som denne. Man ønsker, at afgørelserne og det planlægningsmæssige lægges ud til de folkevalgte organer. Det er også ud fra dette synspunkt, det ærede medlem hr. Axel Kristensens forslag er udarbejdet, og vi havde derfor håbet, at naturfredningslovsforslagets behandling kunne være blevet udsat til septembersamlingen sammen med de øvrige planlægningsforslag.

Jeg vil gerne i denne forbindelse nævne, hvad det rent konkret drejer sig om. Danmark har et areal på ca. 43.000 km²; heraf er ca. 10 pct., 3.800 km², beslaglagt

[Ib Thyregod.]

ved bebyggelse, mens de 90 pct. er landbrug, gartneri o. lign. Hvad er det da, man her vil gennemføre? Man vil gennemføre en omfattende restriktionslovgivning for hele dette område. Hvorfor? Af hensyn til det kommende behov for byggegrunde. Hvor stort er så dette behov? Ja, efter en udregning, som findes i en redegørelse fra forhenværende statsminister Viggo Kampmann, vil der i de kommende 20 år blive brug for ca. 500 km² eller ca. 1½ pct., og selv om man sagde, at hele Danmarks befolkning skulle have sommerhuse, ville man dog ikke komme højere op end på 5 pct. af landbrugsarealet. Det bliver altså selv i dette tilfælde sammenlagt kun 16½ pct. af Danmarks areal, og alligevel vil man gennemføre en lovgivning som den, der her er tale om.

Det ærede medlem hr. Ove Hansen nævnte spørgsmålet om jordspekulation og bebrejdede os, at vi ville beskytte jordspekulationen. Heroverfor kan man unægtelig spørge: hvem har siddet i regeringen i 10 år? Det har socialdemokratiet og det radikale parti. Det er dog lidt bagvendt, at man vil angribe oppositionen for jordspekulationen, når regeringen har haft den magt, den har haft. Jeg nævnte i forbindelse med naturfredningsloven, hvordan vort standpunkt var, hvorledes det er fremført her i tinget, og hvorledes vort standpunkt hele tiden har været til hele dette spørgsmål, nemlig at det er ikke og kan ikke være vor opgave at beskytte dette. Regeringen har haft magt til at gribe ind. Det synes, som om den manglende omlægning af zonerne har været en hovedårsag til spekulationen.

Til sidst sagde det ærede medlem, at vi nu ikke længere talte om lovjaskeri. Jeg vil dog gerne nævne, at begrundelsen for, at vi ønsker en folkeafstemning, netop er, at vi ønsker en afsluttende forhandling om disse lovforslag, så lovene kan komme til verden på en rimeligere måde, og dette spørgsmål må naturligvis lægges ud til befolkningens afgørelse, hvis regeringen ikke ønsker at udsætte lovforslagenes behandling, og det forstår jeg at den ikke ønsker.

Jeg skal derfor ud fra disse synspunkter anbefale at stemme imod det foreliggende lovforslag.

Poul Møller: På mit partis vegne skal jeg anbefale de ærede medlemmer at stemme imod alle lovforslagene med undtagelse af lovforslaget om ændringer i lov om landbrugsejendomme, idet vi, som det er fremgået af tidligere forhandlinger, er imod disse. For så vidt angår lovforslaget om landbrugsejendomme, vil vi afholde os fra at stemme.

Vedrørende lovforslagene om kapitalvindingskat eller særlig indkomstskat og beskatning til staten af faste ejendomme skal jeg kun sige, at vi må gå imod lovforslagene, idet jeg henviser til, hvad der blev sagt af mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen, ved anden behandling, og i øvrigt henviser til vore tanker og forslag, som de fremgår af udvalgsbetænkningen. Vi har for vort vedkommende ikke ment, at det ville være rigtigt at gøre tredje behandling mere langvarig, og jeg vil derfor nøjes med disse bemærkninger om de to nævnte lovforslag, der jo ikke kan underkastes folkeafstemning efter grundlovens § 42.

Det er et flertals ret her i tinget at bestemme lovgivningens indhold og bestemme tempoet i lovgivningsarbejdet. Det er til gengæld mindretallets ret at benytte de muligheder, som grundloven giver mindretallet for at varetage dets interesser, dets synspunkter, herunder først og fremmest muligheden for at appellere til vælgerne, hvis mindretallet mener, at deres synspunkter, de interesser, de står for, de tanker og ideer, de er valgt for, bliver gået for nær ved flertallets lovgivning. Sådan er det, og sådan må det være; det kræver i sig selv ingen nærmere begrundelse.

I grundloven findes der to bestemmelser, som et mindretal kan benytte sig af. De har begge det formål at beskytte en befolkningsgruppes interesser, og de tilsigter begge at udsætte et lovforslags stadfæstelse, indtil vælgerne har haft lejlighed til at tage stilling til det. Anvendelse af den ene bestemmelse udelukker anvendelse af den anden.

Da jordlovsforslagene blev fremsat her i dette høje ting den 23. januar, drejede det sig om så vidtgående indgreb i ejendomsretten, at anvendelse af bestemmelsen i § 73, stk. 2, naturligt måtte falde i øjnene. Denne

[Poul Møller.]

bestemmelse vedrører, som det ofte er sagt — også under denne debat — lovforslag om ekspropriation, og den giver 60 medlemmer ret til at få sagen udskudt til efter nyvalg. Der kan imidlertid hyppigt være tale om meget vidtgående indgreb i ejendomsretten og i andre rettigheder, uden at man derfor kan sige, at der foreligger en egentlig ekspropriation i grundlovens forstand. F. eks. er bopælspligten — som er indeholdt i et af de lovforslag, der her er til tredje behandling — en klar rådighedsindskrænkning, men også klart ingen ekspropriation. Denne bestemmelse ville altså ikke kunne udskydes ved anvendelse af § 73, stk. 2; den kan kun udskydes ved anvendelse af § 42, som ikke udskyder for lang tid, men kræver en vælgerappel. Selv om man fjerner de ekspropriationsbestemmelser, et lovforslag har haft ved fremsættelsen, behøver lovforslaget ikke dermed at blive mindre vidtgående; lovforslaget kan formuleres om, således at de specielle ekspropriationstilfælde bortfalder. Regeringen har med justitsministeren i spidsen og med støtte af justitsministeriets lovkontor bestridt, at der overhovedet forelå ekspropriation i grundlovens forstand med de lovforslag, flertallet i dag vil vedtage.

Vi har fra vor side haft en anden opfattelse; men således som grundloven er formuleret, er det til syvende og sidst regeringens opfattelse, der er afgørende for, om et lovforslag bliver indstillet til kongelig stadfæstelse. Vi kan indlevere vore underskrifter i henhold til § 73, stk. 2, men hvis regeringen anser det for at være klart, at der ikke foreligger ekspropriation, har regeringen ingen pligt til at udskyde sagen, til nyvalg har fundet sted, og man ville derfor i tvivlsspørgsmål komme i den mærkelige situation, at oppositionen for ikke at blive slået for munden, som det f. eks. sker her i dag, måtte lade være med at kræve folkeafstemning, men måtte anvende § 73, stk. 2, og så kunne regeringen alligevel lade lovforslaget ophøre til lov ved kongelig stadfæstelse.

Det kan naturligvis ikke være meningen, og vi har derfor gjort, hvad vi kunne under udvalgsbehandlingen — og det vil næppe nogen bestride — for at få skabt klarhed over dette juridiske forhold. Vore bestræ-

belser er bl. a. gået ud på at påvise en række enkelttilfælde i lovforslagene om forkøbsret, hvor virkningerne ville være en ekspropriation. Vor påvisning heraf har foranlediget ændringsforslag fra den højtærede landbrugsminister og den højtærede indenrigsminister, ændringsforslag, som jeg mener er udarbejdet i justitsministeriets lovkontor. Disse ændringsforslag har i nogen grad stoppet de huller, der har været i regeringens argumentation for det ikke-ekspropriative i disse forslag.

For at søge yderligere klarhed har vi foranlediget en henvendelse til de juridiske professorer ved landets 2 universiteter, men bortset fra 4 professorer ved Århus universitet har professorerne ikke ønsket at besvare spørgsmålene, som udvalget har stillet. Af de 4 professorer mente de 3, at lovene om forkøbsret faldt ind under § 73, medens den fjerde bestred dette.

Da henholdsvis landbrugsministeren og indenrigsministeren nu har stillet ændringsforslag — og fået dem vedtaget her for en halv times tid siden — som fjerner et af de argumenter, de 3 professorer fremførte, har den ønskede klaring ikke kunnet tilvejebringes.

I Københavns universitets skrivelse hedder det, at en besvarelse af udvalgets spørgsmål ville kræve en mere indgående undersøgelse. Vi har derfor i udvalget stillet forslag om, at der blev givet mulighed for at foretage denne indgående undersøgelse, inden lovforslagene skulle gennemføres. Dette er blevet afvist af flertallet.

Vi har dernæst foreslået, som det også fremgik af det ærede medlem hr. Ib Thyregods tale i dag, at der blev nedsat et specielt juridisk ekspertudvalg, som kunne tage sig af dette problem og belyse det. Det er blevet afvist.

Efter vor opfattelse kræver anvendelsen af § 73 en klarhed, og da vi ikke har kunnet tilvejebringe denne i den tid, der har været til rådighed for os, og da vi ikke ville risikere, at regeringen undlod at efterkomme vor henstilling efter grundlovens § 73, så har vi måttet anvende den anden bestemmelse i grundloven, grundlovens § 42 om folkeafstemning.

Dennes formål er ligeledes at beskytte et mindretal imod vidtgående ændringer i dets erhvervede rettigheder og imod funda-

[Poul Møller.]

mentale ændringer i samfundets struktur i forholdet mellem borger og stat. Beskyttelsens form er alene appellen til samtlige folketingsvælgere, altså i overensstemmelse med demokratiets principper.

Den udsættelse af denne lovgivning, der kan blive tale om, bliver kortvarig. Det er op til statsministeren at bestemme, hvornår lovene skal til folkeafstemning; men om nogen egentlig længere udsættelse kan der ikke være tale. Man opnår ved foekafstemningen en klar vælgertilkendegivelse, idet sagen ikke som ved nyvalg bliver sammenblandet med andre spørgsmål af politisk karakter. Vælgere har mulighed for, selv om de normalt ville stemme på et af de partier, der ønsker jordlovene gennemført, at stemme nej ved folkeafstemningen til de foreliggende lovforslag, ligesom nogle, der ellers støtter sig på de partier, der har krævet folkeafstemning, naturligvis kan være uenige med disse på dette punkt.

Når vi har besluttet os til at begære folkeafstemning om de 4 love skyldes det naturligvis ikke alene disse juridiske problemer, men også det, at vi ikke har kunnet opnå en realitetsforhandling, som både har kunnet mildne forholdet for landets borgere og fastholde det nationale formål med disse love, som vi alle har været fælles om. Regeringens lovforslag går efter vor opfattelse alt for vidt med hensyn til indgreb over for det enkelte menneskes dispositionsfrihed. Jeg skal her nævne nogle få eksempler.

Staten og kommunerne får forkøbsret til næsten al jord, der omsættes, således at det offentliges overtagelse af jordværdierne kun vil blive et spørgsmål om tid. Følgerne heraf vil blive, at danske borgere ikke længere har ret til at erhverve et stykke af Danmarks jord, medmindre staten eller kommunen ikke ønsker at erhverve det. Staten får efterhånden alene rådighed over jorden og kan derfor bestemme, hvem der skal udnytte den, hvem der skal dyrke den, hvem der skal anvende den, og staten kan gennem de lovforslag der her ønskes vedtaget, genindføre statsfæstet og benytte sin forkøbsret til at leje jord ud til anvendelse, til dyrkning, således at statsfæstet efterhånden kan komme til at afløse den frie ejendomsret, som man i sin tid kæmpede for.

Den såkaldte bopælspligt vil efter den

formulering, bestemmelsen nu har fået efter ændringsforslagets vedtagelse, give udlændinge med landbrugsuddannelse en friere ret til at erhverve Danmarks jord, end danske byboere har. Den vil vanskeliggøre salget af mange danske landbrugsejendomme til danske borgere og derved skabe flere ødegårde, fordi antallet af unge i landbruget, der søger eget brug, er betydelig mindre end det antal brug, der ønskes solgt. Den vil efter de henvendelser, vi har fået i udvalget fra Industrirådet, hæmme industri-, handels- og håndværksvirksomhedernes mulighed for at vælge den beliggenhed i landet, der økonomisk set er mest hensigtsmæssig, og gøre disse virksomheder afhængige af embedsmænds og ministres skøn over deres virksomheders karakter. Befolkningens nuværende muligheder for at opføre feriehuse uden for de fredede områder underkastes væsentlige begrænsninger i forhold til den bestående lovgivning, og de folkevalgte myndigheder forsvinder som appelinstans ved administrationen af fredningssager, så at alle ankesager henlægges til centraladministrationen.

Vi mener, at disse bestemmelser er så vidtgående, at det er nødvendigt, at de ikke vedtages, inden vælgerne har fået lejlighed til at tage stilling til dem. Det er første gang, grundlovens § 42 bringes i anvendelse, og vi mener, at alle i det høje ting må være interesserede i, at denne folkeafstemning får et sådant forløb, at vi får en høj stemmedeltagelse.

Det ærede medlem hr. Ove Hansen har sagt, at der stilles store krav til vælgerne, når de på 2-3 uger skal tage stilling til, om de vil stemme ja eller nej. Det ærede medlem har endvidere railleret over, at de to oppositionspartier har haft svært ved at tage stilling på 2-3 måneder. De to oppositionspartier har imidlertid ønsket at forhandle om andre forslag; oppositionen har aldrig haft svært ved at sige ja eller nej til den lovgivning, der her foreligger, men oppositionen har bestandig ønsket og håbet, at det kunne lykkes gennem samarbejde i det høje ting at få nogle andre forslag.

Når sagen nu går til folkeafstemning, og hvis 30 pct. af samtlige vælgere, som grundlovens § 42 foreskriver, og de 30 pct. er et flertal af de afgivne stemmer, er imod regeringens jordlovsforslag, er vejen banet

[Poul Møller.]

for en jordlovgivning, som dette høje ting kan enes om på grundlag af principper, som vi kan samles om; for vi anser jo alle en jordlovgivning for nødvendig, men vi anser det også for nødvendigt, at den udformes og gennemføres på en sådan måde, at der tages hensyn til borgernes rettigheder over for staten.

Aage Føgh: Først nu til morgen blev jeg bekendt med oppositionspartiernes nye beslutning om at søge folkeafstemning gennemført. Jeg må sige, at jeg var indstillet på, at de lovforslag, vi behandler i dag, skulle passere meget hurtigt og uden større forhandling, og jeg havde derfor ikke indstillet mig på nogen længere diskussion. Jeg må dog efter det, der er sagt, gøre et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Peter Larsen.

Det ærede medlem sagde udtrykkeligt, at disse lovregler ville virke generende, være skadelige for erhvervslivet. Ærede medlem, skulle vi ikke se lidt mere på enkeltheder? Jeg tror nok, de vil virke generende for udlændinge — det er helt givet — men jeg må føje til, at om de vil virke tilstrækkelig generende for udlændinge, føler jeg mig ikke helt overbevist om. De vil virke generende for de pengemænd i Danmark, der ikke er landmænd, men søger at sikre sig retten til store arealer af den danske jord. Det ærede medlem kender sikkert mere end ét eksempel på, at en velhavende medborger har kunnet sikre sig — og det skal jeg ikke bebrejde ham, for det er hans ret efter gældende lov — både 1,2 og 3 store herregårde her i landet uden at have bopæl på nogen af dem. Det ærede medlem vil også kunne finde steder, hvor mindre jordbrugere, der ønsker at blive ved jorden, hidtil ikke har kunnet skaffe sig den tillægsjord, som er nødvendig for, at de kan få et brug, der er så stort, at de kan leve af det.

Altså: genen vil vende sig imod udlændinge og imod dem, der har jorden ikke for at drive den, ikke for at leve af at drive den, men for at have den ved siden af.

Dernæst siger det ærede medlem, at det, der her foregår, er en socialisering af jorden: vi fratager de enkelte ejendomsretten. Jeg skal ærligt og redeligt heroverfor sige, at

den udvikling, jeg har set i de seneste år, hvor jeg har været vidne til, at enkelte borgere tiltager sig rettigheder, der kan gøres op i millionbeløb, hvorefter de forlader landet, har ført til, at i hvert fald jeg nu er klar over, at så vil det vist være både sundere og rigtigere, at det er samfundet, der får lov til at råde over den jord, som samfundet nødvendigvis må udvikle sig på — og det er det, denne lovgivning medvirker til.

Jeg er lige så overbevist om, at det med den udvikling, der sker i det danske samfund nu og fremefter, med den store sammentrængen i byerne, der finder sted, er nødvendigt, absolut nødvendigt, at vi skaffer tilstrækkelig store rekreative områder, hvor befolkningen kan søge sundhed og helse efter det strenge liv, den har i byerne. Men det er urimeligt, at de, der tilfældigvis i dag er ejere af de distrikter, hvor disse naturomgivelser findes, i kraft heraf skal kunne gå derfra med i mange tilfælde meget store beløb. Jeg er selvfølgelig tilhænger af, at de skal behandles rimeligt, rigtigt og honnet. De skal have en sådan betaling for den ejendom, de forlader, at de andetsteds kan bygge en ejendom af mindst samme værdi, og de skal også have en sådan betaling, at de kan få en rimelig godtgørelse for den ulejlighed, der er forbundet med at flytte; men de skal ikke, fordi de tilfældigvis er kommet til at bo dér, hvor naturen har skabt de store skønheder, eller fordi de bor dér, hvor byerne udvikler sig, kunne gå derfra med millionbeløb, således som det er sket indtil nu.

At man nu fra oppositionens side har ønsket at få denne sag ud til folkeafstemning, er jeg, ærede medlem, særdeles tilfreds med. Jeg kunne ikke selv finde på det; jeg fandt ingen anledning dertil, netop fordi det er så givet, at det er den brede befolknings interesser, vi varetager; men når det ærede medlem finder det nødvendigt at gå ud til folkeafstemning, så giver jeg tilslutning dertil. Jeg har kun ét ønske, som jeg håber kan gennemføres i enighed, og det er, at inden folkeafstemningen afholdes, skal hver eneste vælger i dette land have en forholdsvis kort og koncis redegørelse for, hvad disse lovforslag drejer sig om: hvem er det, de rammer? Og hvorfor rammes de? Ikke noget med agitation, men

[Aage Fogh.]

en ganske koncis og kort vejledning, som vi er enige om at udsende. Jeg er bombesikker på, at når de danske vælgere har læst en sådan oplysende sag, vil det ikke blive så forfærdelig mange, der melder sig og stemmer nej. Så er det dem, hvis særinteresser er i fare, der finder anledning til at melde sig.

Jeg anbefaler altså at stemme for de første fire lovforslag.

Så vil jeg gerne gøre et par bemærkninger til forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme. Efter min mening er vi her, som jeg sagde ved anden behandling, inde på noget af det rigtige, men jeg er lige så sikker på, at vi ikke er gået langt nok. I fortsættelse af de udvalgmøder, vi har haft, finder jeg anledning til at gøre opmærksom på, at vi i modsætning til tidligere har mødt stor forståelse hos de ærede ordførere både for venstre og det konservative folkeparti. Jeg vil ikke sige, at deres forståelse gik helt i samme retning som min, men der var i hvert fald én ting, som vi var enige om, og det var dette, at vi ville hindre de kæmpestore fortjenester, der tages hjem; måden, hvorpå det kunne gøres, den kunne diskuteres. Og der var én ting mere, som vi var enige om, og som jeg håber vi kan vende tilbage til næste år, og det er dette, at vi har ingen interesse i at straffe ejerne af jordarealer beliggende i inderdistrikterne, arealer, som stadig væk benyttes til gartneri eller landbrug så lang tid, som jorden ikke kan udnyttes som byggegrunde. Kunne vi finde en form, hvorunder vi kunne løse disse to problemer, tror jeg, meget var vundet. Problemerne kan ikke løses med det lovforslag, der her er til behandling, for dets eneste opgave er at lægge forholdene sådan til rette, at de, der køber landejendomme ude i yderzonerne, men som i kraft af gældende lov i dag ikke kan beskattes, nu kan drages ind under beskatning. Jeg venter nu at høre den højtærede finansministers besvarelse af det ærede medlem hr. Viggo

Hauchs spørgsmål om, i hvilken udstrækning det vil ske. Jeg må erkende, at helt klart er lovforslaget ikke på dette område; men jeg håber, den højtærede finansminister kan give helt klar besked derpå.

Der foreligger mange tilfælde af denne art, og jeg skal slutte med at nævne det grelleste, jeg har erfaret. Ude ved Jyllinge ligger der 70 tdr. land førsteklasses jord, som i 3 år ikke har været drevet og ikke kan beskattes, fordi arealet ligger uden for inderzonen. Et sådant forhold kan ikke opretholdes. Det vil loven her hindre ud i fremtiden.

Helge Larsen: Det ærede medlem hr. Aage Fogh har på den radikale gruppes vegne anbefalet at stemme for fem af lovforslagene, og jeg skal som mit partis ordfører anbefale også at stemme for lovforslagene om naturfrening og om særlig indkomstskat.

Om det sidste har jeg kun et par principielle bemærkninger. Det er blevet nævnt af det ærede medlem hr. Viggo Hauch, at man fra oppositionens side havde opstillet en skitse, og at der i denne skitse indgik et punkt, hvorefter grundstigningsskylden skulle fikseres. Jeg vil gerne hertil sige, at ud fra mit partis indstilling over for beskatning af samfundsskabte værdier er dette punkt absolut uacceptabelt. Det, vi tilsigter med lovforslaget om skærpelse af loven om særlig indkomstskat, er, som det klart er sagt, at ramme de ekstraordinært store fortjenester ved ejendomshandel med en beskatning. Vi finder det rigtigt. Jeg sagde ved første behandling af lovforslaget og ønsker at gentage det her, at når vi gennem vore ligningsmyndigheder, gennem skattelovgivningen søger at få en beskatning af alle arbejdstjente indtægter, så er det rimeligt, rigtigt og retfærdigt også at gennemføre en beskatning af disse store, arbejdsfrie, ekstraordinære indkomster, der erhverves ved ejendomshandler.

Dernæst skal jeg gøre et par enkelte bemærkninger om forslag til lov om ændringer

[Helge Larsen.]

i lov om naturfredning. Det ærede medlem hr. Ib Thyregod var inde på, at man kunne lade naturfredningsloven vente. Det mener vi i mit parti ikke vi kan. Der er en sådan udvikling i gang i mange områder af landet, ikke mindst i de mest naturskønne områder, at det vil være urigtigt og uforsvarligt både over for de mennesker, der lever i landet nu, og over for kommende generationer, om man ikke gennem en ændring i naturfredningsloven får mulighed for en bedre planlægning og en bedre beskyttelse af naturen imod den uønskede bebyggelse.

Det ærede medlem hr. Ib Thyregod sagde i øvrigt, at det var regeringens, altså de radikales og socialdemokraternes skyld, at der intet var sket på dette område, og nævnte, at de to partier har regeret siden 1953. Det er nu lidt for megen ære for mit parti; det er kun fra 1957, vi har været med. Men må jeg gøre det ærede medlem opmærksom på, at vi netop, først i 1959 og dernæst i 1961, ved behandlingen af naturfredningsloven har arbejdet på at få gennemført en ændring sådan, at man fik bedre muligheder for at opnå det, som vi anser for væsentligt. Ændringen i 1961 har ikke kunnet administreres; den ændring, som gennemføres nu, vil kunne blive det; og vi anser det for rigtigt og rimeligt at få dette gennemført så hurtigt som muligt.

Det ærede medlem hr. Ib Thyregod var inde på tanken om, at der er områder, hvor naturfredningsloven og andre love, byplanlovgivning o. s. v., tangerer hinanden, og at der kan være tale om en koordinering. Det erkender jeg, og det er jo netop også en af de opgaver, som naturfredningskommissionen har fået pålagt i sit kommissorium at tage op. Men dette, at der er disse berøringspunkter, kan ikke for mit parti betyde noget til ikke nu at gennemføre de foreslåede ændringer til naturfredningsloven.

Så skal jeg blot slutte med en enkelt bemærkning om det ønske, som er fremsat fra venstre og de konservative om at holde folkeafstemning om 4 af lovforslagene. Det er ganske klart ud fra grundlovens § 42, at den grundlov, vi gennemførte i 1953, tilsiger et mindretal den beskyttelse, der ligger i, at man kan begære sådanne love ud til folkeafstemning. Mit parti er naturligvis helt indforstået med, at et mindre-

tal benytter denne ret. Vi anbefaler, at en sådan folkeafstemning afholdes, og naturligvis anbefaler vi, at der ved denne folkeafstemning stemmes ja til de forslag, der nu sendes ud. Vi er overbevist om, at det vil ske i stort tal, sådan at lovenes gennemførelse sikres, netop fordi disse love tilsigter, som det ærede medlem hr. Aage Fogh sagde det, at varetage just den brede befolknings egentlige og sande interesser.

Morten Lange: Jeg kan på mit partis vegne anbefale at stemme for alle 7 lovforslag, som er til tredje behandling her i dag, og jeg kan tilføje, at jeg havde gerne set, at listen havde været længere. Det forekommer mig ikke helt rimeligt, at en række af de lovforslag, der hører til dette jordlovs-kompleks, er blevet udsendt til senere behandling. Vi må jo blot håbe, at denne senere behandling virkelig bliver inden for en overskuelig tid, og at disse love snarest kommer ind i buketten, så at vor jordlovgivning kommer i nogenlunde faste rammer.

Det er ganske interessant her ved tredje behandling at kunne konstatere, at højreoppositionens bestandige tale om lovenes grundlovsstridighed nu efterhånden er blevet så spidsfindig og afbleget, at man nok tør sige, at den er manet i jorden. Man har begået den store letsindighed, at man har søgt at drage universiteternes juridiske fakulteter ind i diskussionen, og man har da ærlig talt fået et forholdsvis klart svar ud af det. For det er jo ikke nogen hemmelighed for nogen med bare nogenlunde elementær politisk tankegang i behold, at havde der været skyggen af bevis for, at regeringen virkelig ville komme til at krænke grundloven ved at gennemføre love af denne art, og folketingsretten gennem ville påtage sig en slags ansvar, havde fakulteterne naturligvis gjort ansøgning, der kunne høres. Det er selvfølgelig klart, at man som juridisk professor kan fremsætte sine argumenter for eller imod, men i virkeligheden har jeg sjældent set klarere afvisning i et spørgsmål om grundlovsstridighed end den, de to fakulteter har været så elskværdige at sørge for vi har fået tilstillet. Men det var åbenbart også klart for oppositionen, at denne bastion kunne ikke holde mod selv beskeden beskyldning, og så er man faldet tilbage på en ny idé.

[Morten Lange.]

Jeg har forstået, at det er noget, man i Kristeligt Dagblad karakteriserer som en politisk bombe fra oppositionens side. Jeg må sige, at det er åbenbart en beskeden ildkraft, man disponerer over. Men det skal fra vor side siges, at vi ser naturligvis gerne, at jordlovene bliver bragt ud til folkeafstemning. Det er 10 år siden, grundloven blev vedtaget, og noget egentligt forsøg på at anvende folkeafstemningsparagraffen har vi ikke set før nu. Det er da kun udmærket, at man får lejlighed til at få denne paragraf anvendt, og fra vor side kunne vi afgjort ønske, at det skete tiere. Jeg må dog med det samme sige, at det var et særdeles sørgmodigt oplæg til en folkeafstemning, som den borgerlige opposition gav os. Det lød nærmest, som om det var sådan et par små høkerlove, der var til tredje behandling. På den måde kan jeg ikke se at en opposition kan skaffe sig baggrund for, at nu er der noget så vigtigt, at det må ud til folkeafstemning.

Der er jo også en hel del indvendinger i spørgsmålet om at lægge netop disse love ud til folkeafstemning, som jeg dog lige vil nævne, uden at det skal afsvække min principielle tilslutning til, at denne folkeafstemning finder sted. Det er naturligvis lidt specielt at tage love ud til folkeafstemning, som i hvert fald for 3 loves vedkommende så ganske overvejende drejer sig om en enkelt befolkningsgruppe, nemlig landbrugerne, statshusmandsloven, loven om erhvervelse af landbrugsejendomme og loven om forkøbsret. Det er dog i hovedsagen spørgsmål, der drejer sig om forhold, der nogenlunde alene drejer sig om landbrugernes affærer, naturligvis med en række variationer. Naturligvis er vi alle dybt interesseret i, hvorledes landbrugslovgivningen skal være, men det er alligevel næppe den slags love, der mest specielt egner sig til folkeafstemning, fordi det kan være svært at forstå de problemer, der virkelig ligger i dem for landbruget. Men enfin, det kan vel gå endda. Det, som i virkeligheden forekommer mig at være det mest interessante ved denne sag, hvor oppositionen har krævet folkeafstemning, er, at der fuldstændig fra den borgerlige opposition mangler et alternativt oplæg; der mangler et konstruktivt modforslag til

regeringens fremsatte forslag i en så forbløffende grad; for de skitser og antydninger, der blev forevist os, har man da vist ikke tænkt sig at vise til andre. Man har vel ikke tænkt sig at rejse land og rige rundt og sige: her er det alternativ, den borgerlige opposition kan byde på. Det forekommer mig, at oppositionen i sin nøgenhed her nærmest kommer ud for det, jeg vil kalde for politisk ekshibitionisme, og det kan selvfølgelig være rørende, men jeg synes ærlig talt, at det er et magert grundlag; der må i en folkeafstemning selvfølgelig altid være et alternativ; der må vel altid være peget på en anden udvej. Jeg kan ikke se andet, end at det bliver meget klart lagt op for vælgerne, at der ikke er anden fornuftig udvej i denne sag end at stemme ja.

I de enkelte lovforslag er der naturligvis også en række bestemmelser, som gør det klart, at det at stemme ja er det rigtige for vælgerne.

Jeg er ikke i tvivl om, at bestemmelserne til naturfredningsloven er den rigtige og den bedste appel til vælgerne. Det er dem, der henvender sig til de fleste, for den betyder mest for flertallet af dette lands indbyggere. Vi har fra mit partis side under behandlingen af disse lovforslag hele tiden fremhævet naturfredningsloven som værende på linje med, hvad vort parti kunne ønske. Jeg vil ikke uddybe det yderligere, men blot lige lægge til, da jeg for en gangs skyld har lejlighed til at være ordfører ved naturfredningslovforslaget som vikar, at jeg også som biolog må sige, at det er en overordentlig prisværdig lov, og vi glæder os rent fagligt over, at naturfredningen nu ikke længere er en lov om fredning af små planter, men noget, der har et meget, meget videre og mere socialt sigte. Men det var et indskud.

Hvad angår jordlovsforslagene, kunne vi i høj grad have ønsket, at disse havde fået en bedre form, især hvad angår spørgsmålet om en sådan form for forkøbsret, at pristigningerne på landbrugsjord i lange tider skulle kunne være bremset. For prisforholdene røres der jo næsten ikke ved i disse lovforslag, og som en national sikring ved en eventuel fællesmarkedstilslutning må vi sige, at disse forslag aldeles ikke er fuldkomne, og at den højtærede landbrugsminister yderligere har udhulet dem, medens

[Morten Lange.]

behandlingen har fundet sted. Ikke desto mindre er der i disse love en hel række rimelige og fornuftige foranstaltninger, som gør, at vi har givet dem vor tilslutning.

Det sted, hvor det kan blive sværest at overbevise befolkningen om, at her virkelig er noget, man skal give sin tilslutning, er tilfældigvis de love, der ikke skal til folkeafstemning, nemlig de love, der drejer sig om beskatning af særlige indtægter. De to love, som undrages folkeafstemning, er efter min og mit partis opfattelse overordentlig tynde, hvis de overhovedet kan kaldes fremskridt i forhold til de love, vi har i dag. Vi har dagligt i aviserne set eksempler på, at disse love, som skulle beskytte imod spekulationer og kæmpe-mæssige kapitalgevinster, omgås så let som ingenting på charmerende måde med en flyvebillet til en eller anden sydlig station. Det må være en ganske alvorlig påmindelse til den højtærede finansminister om ved given lejlighed — som må komme snart — at få disse love, som angår kapitalvindingsskat o. s. v., skærpet i væsentlig grad, således at de mest umoralske af de kapitalspekulationer, der foregår i landet i øjeblikket, kan blive bremset.

Afrundende kan jeg sige om mit partis stilling til de pågældende love og specielt om spørgsmålet om folkeafstemning, at det er vor opfattelse, at en kraftig ja-tilslutning til de love, der kommer ud til folkeafstemning, vil være den allerbedste basis for en kommende forbedring af hele jordlovs-komplekset. Der er talrige af disse love, der trænger til en forbedring, og jeg må håbe, at vælgerne gennem en kraftig tilslutning til det, der er foreslået, trods alt vil gøre det muligt inden for en ikke alt for fjern tid at komme frem til en endnu bedre jordlovgivning. Hvis det skulle være tilfældet — og det har jeg al god grund til at tro — vil jeg gerne slutte med at takke oppositionen, fordi den har givet denne invitation.

Mose Hansen: Ved første og anden behandling af de 6 lovforslag, der vedrører landbruget, kommunernes forkøbsret, beskatning af fast ejendom og kapitalindvindingsskatten, har jeg redegjort for mit partis synspunkter angående disse lovforslag. Jeg

skal derfor ikke i dag fremsætte mange bemærkninger. Min partifælle, det ærede medlem hr. Iver Poulsen, var under tredje behandling af tillægsbevillingsloven for finansåret 1962-63 inde på spørgsmålet om jordlovene og karakteriserede dem som ekspropriationslove, idet han udtalte, at sådan blev de omtalt mand og mand imellem. Den juridiske sagkundskab har ikke ment eller har ikke ønsket at udtale sig om, hvorvidt lovene indeholder ekspropriationsbestemmelser, og da lovenes ekspropriationskarakter har vist sig at være et fortolkningsspørgsmål, og da venstre og det konservative folkeparti har fremsat krav om folkeafstemning, vil vi, såfremt det kommer til folkeafstemning, anbefale vælgerne at stemme imod lovenes gennemførelse.

Under tredje behandling af tillægsbevillingsloven var der flere af de ærede ordførere, der var inde på landbrugets forhold og landbrugets tilpasning til den nye erhvervsstruktur. Jordlovsforslagenes gennemførelse vil modvirke landbrugets tilpasning under en ny erhvervsstruktur og vil føre landbruget ind i et afhængighedsforhold af staten og administrationen og vil modvirke den enkeltes frie dispositionsret over sin ejendom.

Angående kapitalvindingsskatten var jeg ved første behandling inde på lovgivningens uheldige virkninger over for generations-skiftet i landbruget. Forslaget, som det foreligger, kommer til at virke helt urimeligt, når det gælder bevarelse af slægtsgårde. Ved anden behandling påpegede jeg den uheldige virkning, som lovforslaget har over for landmænd, der har etableret sig for mange år tilbage, f. eks. i 30erne eller måske i 20erne, og som først sælger efter 1965. Efter de undersøgelser, jeg har kunnet foretage, viser det sig, at selv om disse landmænd lægger vurderingen i 1964 til grund som anskaffelsessum, så vil landmænd, der har købt for mange år siden, komme ud for en forskelsbehandling i forhold til dem, der har købt senere, og som måske igen sælger efter en kort årrække. Det vil altså sige, at landmænd, der handler ejendom ret ofte, slipper billigere med kapitalvindingsskat end dem, der har beholdt ejendommen i en lang årrække. Det vil igen sige, at for at undgå en hård og urimelig kapitalvindingsskat skal der nu

[Mose Hansen.]

oftere handles med ejendomme inden for landbruget, og det vil bevirke en rodløshed inden for landbrugserhvervet, som samfundet ikke kan være tjent med.

Kapitalvindingskatten vil altså i særdeleshed virke på de mange landbrug, der ikke har været handlet under de seneste års inflation. Ejere, der driver disse landbrug som eneste erhverv, har i de fleste tilfælde, mange gennem hele livet, ydet en stor indsats og har ikke haft anden fortjeneste af et livs arbejde, end at deres ejendom har beholdt værdien trods pengenes forringelse og dermed givet disse mennesker belønning for arbejde og indsats. En væsentlig del af den fortjeneste vil regeringen nu med dette lovforslag indtage, og jeg kan ikke se andet, end at det er uretfærdigt over for disse mennesker.

Af det, jeg i dag har sagt, sammenholdt med mine udtalelser ved første og anden behandling, vil det fremgå, at vi må stemme imod alle lovforslag, idet vi også må stemme imod forslag til lov om landbrugsejendomme, som omhandler sammenlægning og samdrift. Vi erkender, at der er foreslået forbedringer, men vi mener ikke, de er tilstrækkelig smidige under landbrugets fremtidige tilpasning, og vi finder også, at det ville være rimeligt, om man ophævede landbrugsforpligtelsen for mange af de mindre ejendomme, som jo er ganske uhensigtsmæssige både med hensyn til bygning og jord, og at det vil være en retfærdighedshandling over for brugerne af disse mindre ejendomme.

Iver Poulsen: Idet jeg henviser til, hvad jeg på de uafhængiges vegne sagde ved første og anden behandling af forslag til lov om ændring i naturfredningsloven, kan jeg sige, at vi naturligvis vil stemme imod lovforslaget her ved tredje behandling.

I morges så vi så i morgenaviserne, at VK-blokken havde besluttet, at der nu skal afholdes folkeafstemning om nogle af regeringens jordlovsforslag. I den anledning kan jeg ikke lade være med igen at beklage, som de uafhængige har gjort det så ofte, at grundlovens folkeafstemningsparagraf fik den udformning, den fik i 1953, således at f. eks. 30 pct.-reglen medfører, at den vælger, der på afstemningsdagen bliver

hjemme på sofaen, får samme indflydelse på lovgivningen som den vælger, der ulejlig sig med at afgive sin stemme. Dette er i sig selv en urimelighed, som imidlertid bliver endnu større derved, at de spørgsmål, som vælgerne skal besvare, naturligvis vil blive formet således, at den vælger, der bliver på sofaen eller ved den kommende folkeafstemning er rejst på ferie og således ikke deltager i selve afstemningen, alligevel trods sit fravær utvivlsomt kommer til at støtte den højtærede statsminister, som skal udforme spørgsmålene.

Enhver kan vist i dag se, at Knud Kristensen og senere det ærede medlem hr. Poul Sørensen havde ret, da de kaldte folkeafstemningsparagraffen for en narresut. Men nu har vi den altså, og de uafhængige vil anbefale vælgerne at stemme imod disse lovforslag på folkeafstemningsdagen.

Landbrugsministeren (*Skytte*): Jeg kunne passende indledningsvis udtale min glæde over, at da i hvert fald et af de lovforslag, jeg fremsatte, har fået en forholdsvis blid gang gennem tinget. Det er forslag til lov om landbrugsejendomme, som jeg forstår at man i hvert fald ikke vil stemme imod fra venstres side. Jeg blev ikke helt klar over de konservatives standpunkt, men jeg forstod, at de uafhængige ville stemme imod. Venstres begrundelse var den, at uanset at det var et fremskridt, fandt de det ikke nok, medens de uafhængiges standpunkt jo var det, at de syntes, det var et fremskridt, men alligevel ville de stemme imod. Venstre ville ikke stemme; de erkendte, det var et fremskridt, men de uafhængige vil stemme imod, selv om de erkendte, det var et fremskridt. Jeg må måske i den forbindelse sige, at det undrer mig ikke det mindste, at de uafhængige stemmer imod noget, der kan betegnes som et fremskridt.

Må jeg så sige om alle forslagene, jeg har fremsat her, at jeg er helt sikker på, de tilgodeser de formål, jeg angav på regeringens vegne, da forslagene blev fremsat. De vil søge at bevare jorden fortrinsvis for danskere; landbrugsjorden bevares fortrinsvis for landbrugerne. De er både ret sikre, disse lovforslag, og de er tilpas smidige. Der er ingen gene for nogen ejer af landbrug i dag i de bestemmelser, der gennemføres om bo-

[Landbrugsministeren.]

pælspligt, simpelt hen fordi den ikke gælder for dem, og der er ingen gene i fremtiden for almindelige landmænd i det hele taget ved den bopælspligt, der nu indføres.

Om statsforkøbsretten vil jeg sige, at det er rigtigt, at efter lovforslaget, som det nu foreligger, tillægges der med visse undtagelser staten forkøbsret til enhver fast ejendom med et areal på 1 ha og derover, men — det har jeg fremhævet nogle gange og i hvert fald ved anden behandling — det er tanken i medfør af bestemmelsen i § 8 a, stk. 3, fra den generelle forkøbsret at undtage de områder af landet, hvor der ikke foreligger særlige jordfordelingsinteresser eller fredningsmæssige interesser med mere. Det kan påregnes, at den generelle forkøbsret herefter kun vil komme til at omfatte en mindre del af landet. Inden for de omtalte områder vil der kun blive tale om forkøbsret med hensyn til landbrugsejendomme med grundbeløb på 56.000 kr. og derover, altså på ganske tilsvarende måde, som det er tilfældet efter de nugældende regler, samt med hensyn til landbrugsejendomme, der overgår til en erhverver, som allerede ejer én eller flere landbrugsejendomme. Ved siden heraf vil der efter lovforslaget være mulighed for at tinglyse forkøbsretten på landbrugsjord, men det kan man også i et vist omfang efter de gældende regler.

Der vil således blive foretaget en meget stærk begrænsning i den generelle forkøbsrets virkeområde, og selv inden for de områder, hvor den generelle forkøbsret består, vil det være de færreste tilfælde, hvor den vil blive gjort gældende.

Det følger heraf, at det ikke skulle blive nødvendigt at foretage nogen større udvidelse af det bestående administrationsapparat. Jeg er indstillet på at tilstræbe en administration så smidig, så enkel og så lidet generende for borgerne som overhovedet muligt, og der er efter min bedømmelse grund til at antage, at det ikke vil blive påkrævet at opbygge et nyt, stort administrationsapparat i forbindelse med eller som følge af gennemførelse af de foreslåede nye bestemmelser. Det kan naturligvis blive nødvendigt at udbygge det nuværende administrationsapparat visse steder, muligvis etablere et lille kontor i Nord-

jylland, men hovedlinjen vil være, at man søger at tilrettelægge administrationen af de nye love inden for rammerne af den administrative stab, ministeriet i dag råder over.

Jeg gentager fra tidligere, at staten vil ikke købe al jord, og den vil ikke som ejer blive liggende med al den jord, som den køber. De bekymringer, det ærede medlem hr. Poul Møller i så henseende gav udtryk for, er ganske unødige. Jeg ved ikke, hvor dybt de bunder, men det er i hvert fald sådan, at det ærede medlem ikke behøver at nære disse bekymringer. Jorden skal kun købes, når der er væsentlige offentlige interesser forbundet med købet, og jorden skal hurtigst muligt videreafhændes til opfyldelse af de særlige formål, som forkøbsretten skal tilgodese. Den jord, der eventuelt beholdes til opfyldelse af særlige, mere langsigtede formål, vil under alle omstændigheder blive en meget lille procentdel af det samlede areal, og det vil derfor efter min opfattelse være aldeles ubegrundet på denne baggrund at tale om, at der skal ske en socialisering af jorden.

Må jeg slutte med at sige, at det glæder mig, at disse nødvendige lovforslag nu gennemføres, og lad mig tilføje: jeg imødeser med sindsro den folkeafstemning, som statsministeren nærmere vil redegøre for regeringens stilling til.

Statsministeren (J. O. Krag): Det er med tilfredshed, regeringen erfarer, at venstre og de konservative ønsker at klare luften omkring visse af jordlovene ved at begære dem prøvet ved folkeafstemning efter reglerne herom i den grundlov, som vi netop om få dage kan fejre 10 års jubilæum for.

Det må være en tilfredsstillelse for alle, at dette nye intstitut i vort folkestyre kommer til anvendelse og kommer til anvendelse netop på denne sag. Sagens principielt klare indhold gør den velegnet til folkeafstemning. Nu vil de danske vælgere få lejlighed til direkte at give deres mening til kende. Den danske vælgerbefolkning vil direkte kunne afgøre, hvorledes den nationale beskyttelse af jorden skal gennemføres, om naturfredningen skal sikres effektivt, om naturskønne danske landskaber skal bevares, om befolkningens adgang til skov og strand skal sikres på en virkelig effektiv

[Statsministeren.]

måde, om spekulation skal bremses på den måde, regeringen har villet det med sine lovforslag.

Det kan måske overraske, at venstre og de konservative under den 4 måneder lange forhandlingsperiode overhovedet ikke har nævnt denne tanke. Det kunne se ud, som om man havde ønsket, det skulle være en overraskelse. Hvorfor har man egentlig det? Kan det mon forholde sig sådan, at det er, fordi man har gået med denne overraskelse i baglommen, at man fra venstres og konservativ side har været i så påfaldende grad forhandlingsuvillig i disse sager? Man må stille sig det spørgsmål. Jeg kan ikke forstå, at man ikke har fremsat tanken før. Tanken om at tage en folkeafstemning om jordlovene er jo ikke alene en ærlig sag, men en god demokratisk tanke, som man på forhånd kunne regne med vor tilslutning til, og vi skal nu på bedst mulig måde bidrage til, dels at folkeafstemningen kan komme så tidligt, det er gørligt, dels at folkeafstemningen kan få et korrekt og værdigt forløb.

Jeg kan godt se, at det kan have frembudt visse vanskeligheder for de to ærede oppositionspartier til højre i salen at overvinde sig selv til denne folkeafstemningstanke. Det betyder jo, at man helt slår en streg over påstanden om, at lovforslagene indeholder ekspropriation. Ifølge den pågældende paragraf i grundloven kan lovforslag, der indeholder bestemmelser om ekspropriation, ikke gøres til genstand for folkeafstemning. Det vil altså sige, at når man nu kommer med forslaget om, at jordlovsforslagene skal prøves ved folkeafstemning, så har man dermed klart og tydeligt sagt: der er ikke ekspropriation i disse love.

Jeg havde den glæde i aften at drøfte disse ting ganske kort med det ærede medlem hr. Thestrup i fjernsynets Aktuelt, og jeg forstod, at det havde spillet en stor rolle for det ærede medlem og hans parti, at der under behandlingen i udvalget under lovforslagenes vej til den udformning, de har i dag, er sket ændringer, givet indrømmelser fra regeringen, der har været så imødekommende over for oppositionens synspunkter, at der efterhånden var meget lidt tilbage af ekspropriationstanken, og at man altså nu helt kan lade ekspropriationssynspunk-

tet bortfalde i forbindelse med disse love. Det er klart, at vi fra regeringens side noterer dette med tilfredshed.

Det er jo ikke alle jordlovsforslagene, der er til behandling i dag. Der vil stadig være 3 jordlovsforslag tilbage, som der i sommerens løb skal arbejdes videre med i folketingets udvalg, og som vi så til september skal have den endelige behandling af her i det høje ting. Jeg nævner det, fordi jeg gerne vil understrege, at vi naturligvis fra regeringens side med meget stor interesse vil iagttage, om der er en samarbejdsvilje til stede hos oppositionspartierne under disse forestående forhandlinger.

Finansministeren (Poul Hansen): Det ærede medlem hr. Viggo Hauch stillede mig nogle spørgsmål vedrørende lovforslaget om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme, spørgsmål, som jeg gerne vil besvare og skal prøve at besvare så klart, som det ærede medlem ønskede det.

Det ærede medlem ønskede først at få at vide, for hvilke ejendomme der ifølge bestemmelsen om omvurdering, når salgssummen oversteg 75 pct. af vurderingen, skulle ske omvurdering. Jeg kan her sige, at det drejer sig om ejendomme, der er solgt i perioden fra 1. september 1962 indtil den seneste omvurdering før den nye almindelige vurdering, den 13. almindelige vurdering i 1964, altså til september 1963. For dem, der kommer til vurdering senere, får det ikke nogen skattemæssige konsekvenser og er altså for så vidt underordnet.

Dernæst spurgte det ærede medlem mig, om vi skulle betragte den omstændighed, at en ejendom i en yderzone kom til omvurdering, som afgørende for, om den fremover skulle beskattes eller skulle betragtes som landejendom og arealerne som landbrugsjord eller ej. Jeg vil gerne hertil sige, at efter min opfattelse vil den omstændighed, at en ejendom kommer til omvurdering, ikke i sig selv medføre, at den automatisk kommer på den ene eller på den anden side af skellet. Vi skal jo til næste folketingsår drøfte hele dette problem om, hvilket mere nøjagtigt defineret kriterium vi skal lægge til grund for, hvad der skal betragtes som landbrugsjord, og hvad der ikke skal det, og derfor kan jeg ikke binde mig til noget

[Finansministeren.]

bestemt synspunkt på dette tidspunkt, ud over hvad jeg tidligere har sagt; men jeg mener altså ikke, at der på forhånd er et skel på det område, som det ærede medlem her omtalte.

Så spurgte det ærede medlem, efter hvilke retningslinjer omvurderingen skulle finde sted, og her må jeg svare på den måde, at de opnåede høje salgspriser må anses for et indicium for, at den fremtidige, i økonomisk henseende gode anvendelse er en anden end landbrug og gartneri m. v., og derfor må arealerne, når de skal vurderes efter reglerne i § 16, vurderes under hensyn til de opnåede salgspriser.

Jeg har så blot en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Mose Hansen, der i dag talte om de virkninger, som den særlige indkomstskat ved salg af fast ejendom kunne få for landbrugsejendomme. Han sagde, at der var virkninger, som han mente ville indtræffe efter de undersøgelser, han havde haft lejlighed til at anstille. Det havde været rart, hvis vi kunne have fået lidt mere at vide om, hvad disse undersøgelser går ud på. Når der er den regel i lovforslaget, at vurderingssummen ved den 13. almindelige vurdering kan tages som udgangspunkt, når man skal beregne for-tjenesten, kan jeg ikke se, at det ærede medlem kan have ret i de betragtninger, han anstillede, og ganske særlig kan jeg ikke se, at der er noget som helst grundlag for ligesom på forhånd at gå ud fra, at ejendomme, der ikke har været handlet i mange år, vil blive belastet med denne særlige indkomstskat; det beror da ganske på vurderingen i 1964 og dernæst udviklingen i salgspriserne, og der er jo sådanne stødpuder i forslaget, at det er yderst usandsynligt, at der vil blive tale om særlig indkomstskat undtagen i de tilfælde, hvor jorden går over til en anden anvendelse, til byggrunde m. v., eller hvor den erhverves med spekulativ hensigt.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Naturfredningslovforslaget må jo siges at være et overordentlig betydningsfuldt forslag. Det kommer sent; det er faktisk i sidste øjeblik, hvis vi skal redde væsentlige landskabsværdier for efterslægten, og hvis vi på ansvarlig måde skal

imødekomme den vældige dynamik, der udgår fra bysamfundene med deres krav om friluftsområder og rekreative områder for både vandrere, bilkørere o. s. v. Bilernes antal vil jo blive meget stærkt forøget i den tid, der kommer; man læser i bladene fra sidste søndag, at man mener, at 10.000 biler parkerede ulovligt.

Vi må erstatte et planløst pres fra spekulanternes side med en rimelig, alsidigt hensyntagende planlægning i nær forbindelse med kommunale myndigheder. Vi har set, hvorledes frivillige store fredninger er omgivet af grov spekulationsudnyttelse. Næsten enhver statsfredning søges udnyttet af spekulanter, en broget flok af vekselerere, entreprenører o. s. v. Jeg ville ønske, at nogle af disse spekulationsfirmaers handlinger kunne afdækkes over for offentligheden.

Vi skal finde plads til flere sommerhuse. Landsplanudvalgets zoneplan for 1962 regner med en tidobling af det nuværende antal sommerhuse i de nærmeste årtier. Jeg er enig heri. Vi må i planlægningerne tilstræbe en tidobling af sommerhusarealerne. Jeg vil her pege på det meget interessante eksempel, der allerede foreligger i fredningsplanen for Hjørring amt. Her er sommerhusarealerne ottedoblet i forhold til det nuværende. Vi må ud fra en positiv indstilling skaffe plads til sommerhuskolonier under gode og forsvarlige vilkår og også i landskabsmæssig henseende prøve på at få dem anbragt de rigtige steder på billige vilkår med mulighed for hygiejnisk indretning o. s. v.

Vort standpunkt er ganske enkelt for en forsvarlig hensyntagende planlægning, imod spekulation, for folkets almene rettigheder til fædrelandet kontra spekulanterne; en mere udpræget almen interesse kan næppe findes. Det skulle ikke være uoverkommeligt for befolkningen at tage dette standpunkt i løbet af 14 dage, selv om det har taget forslagsstillerne 4 måneder at arbejde med forslaget uden at nå frem til et ændringsforslag.

Må jeg sige, at der har jo været forhandlet om dette lovforslag, og jeg har for mit vedkommende redeligt søgt at imødekomme oppositionens tankegang så langt, som det overhovedet var forsvarligt med et lovforslag af planlægningskarakter. Jeg stillede et sådant ændringsforslag, at vi kom de

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

mange små grundkøbere i møde uden at gå spekulanternes ærinde, og det er jo altså også blevet påskønnet fra oppositionens side.

Det ærede medlem hr. Thestrup har til pressen udtalt — jeg beder om formandens tilladelse til at citere —:

„Jeg skal ikke nægte, at en del af vore ønsker er blevet opfyldt. . . De væsentligste ting, vi har anket over, er der taget hensyn til.“

Og — ligeledes med den højtærede formands tilladelse —:

„ . . . jeg vil mene, at vi ikke længere kan rejse indvendinger ifølge grundlovens § 73 om ekspropriation“, altså vedrørende dette forslag.

Jeg stillede dette ændringsforslag og ventede så, at der skulle fremkomme et ændringsforslag fra oppositionens side, et modforslag eller et andet forslag. Det kom ikke. De foreløbige udkast, jeg har set, og som jeg ikke her er berettiget til at udtale mig om, vil, så vidt jeg kan se, uvægerligt slippe spekulanterne ind ad bagdøren. Kan man overhovedet formulere en erstatningsbestemmelse i henhold til § 22 uden at åbne dørene også for spekulanter? De ærede medlemmer hr. Thestrup og hr. Ib Thyregod må jo være opmærksom på, at det alternativ, de nu stiller frem for offentligheden, er en bevarelse af den hidtidige umulige § 22 med de urimelige spekulationserstatninger, den indeholder.

Den ærede opposition har ikke foreslået et alternativ til lovforslaget her, men falder simpelt hen tilbage på den hidtidige umulige lovgivning. Enhver påstand om, at der ikke er forhandlet, er altså ikke rigtig, er altså usandfærdig. Der er forhandlet, og jeg havde for mit vedkommende håbet på enighed, men de ændringsforslag, der skulle bane vej for en sådan enighed, fremkom ikke.

Det ærede medlem hr. Helge Larsen omtalte, at dette lovforslag havde naturlige berøringspunkter med byplanlægningen m. m., og her må naturfredningskommissionen —

som også nævnt af det ærede medlem — tage hånd i hanke med tingenes gang; her er jo de kommunale organisationer repræsenteret. Naturfredningskommissionen vedtog også med de kommunale repræsentanters stemmer enstemmigt at henvise formuleringen af § 22 til det politiske udvalg; man var klar over, at her skulle der en politisk løsning til. Vi kan ikke komme videre i vort konstruktive og positive arbejde, før denne § 22-sag er ordnet. Vi kan ikke blive stående ved den hidtidige lovgivning, således som oppositionen nu ønsker det.

De kommunale organisationer er repræsenteret i fredningsplanudvalgene. Det har jeg omhyggeligt gjort rede for, og disse fredningsplanudvalg vil blive udvidet med repræsentanter for købstadkommunerne, således at der bliver tale om en virkelig bred kommunal repræsentation her såvel som i naturfredningskommissionen.

Ét spørgsmål har ikke været fremdraget, men det gør sig dog stærkere og stærkere gældende i drøftelserne kommunalbestyrelsesmedlemmer imellem; det er de kommunale udgifter, der fremtvinges af de planløse sommerhusbebyggelser, investeringsmæssige problemer i form af vandforsyning, kloakering, vej anlæg m. v. Adskillige steder går sommerhuse over til at blive helårsbeboelser, som atter fører til krav om skoler m. v. Der er, så vidt man kan skønne, allerede foruddisponeret over millionudgifter, mange millioners udgifter, til disse områder, udgifter, der vil stille kommunerne over for endogså meget besværlige opgaver, således at der uden hensyn til partitilhørsforhold er en voksende forståelse for, at man må have disse ting her ind under planordningen, såfremt man ikke skal komme ud i uforudsete og overordentlig store investeringer.

Det ærede medlem hr. Ib Thyregod talte om industriens stilling over for opgavefeltet her. Vi vil naturligvis vise hensyn over for industrielle ønsker, tilstræbe en rimelig placering, og når en sådan er fundet, vil sådanne industrielle områder praktisk

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

talt altid indgå under et byudviklingsudvalg og dermed gå uden for de egentlige fredningsmyndigheders område.

Det ærede medlem hr. Ib Thyregod talte ligeledes om slægtsgårdene, som det kunne være ønskeligt at bevare eller at give en erstatning. Hvis gårde, der har været ejet af samme ejere en længere årrække, kan få erstatning i modsætning til andre ejendomme, vil det imidlertid sætte præmiering på slagtning af slægtsgårde, d. v. s. at selve erstatningsproblemet vil sprænge den formålslinje, man ellers havde sat sig. Vi har ingen anden vej at gå her end en lempelig, hensyntagende administration, der erkender, at problemerne er mangfoldige, og at der er grund til at se på den enkelte foreliggende sag.

Det ærede medlem hr. Lund Jensen omtalte naturfredningskommissionen, der gerne skulle i gang igen, og det vil også jeg meget ønske. Denne lovgivning er en midlertidig lovgivning, der skal klare § 22, og derefter skal naturfredningskommissionen gå i gang igen med sit arbejde og kommer herunder ind på de af det ærede medlem hr. Ib Thyregod rejste spørgsmål om sammensætningen af naturfredningsmyndighederne og hele naturfredningsapparatets struktur. Der er altså ikke tale om en flugt fra denne opgave. Allerede om relativt kort tid vil disse sagsområder på ny blive forelagt tinget til bedømmelse.

Dette lovforslag har som sagt et positivt sigte, et ønske om at skabe flere rekreative områder, muligheder for flere sommerhuse, men indeholder også et forsøg på at bevare et Danmark med harmoni mellem bysamfund, jordens dyrkere og den frie natur. Valget skulle gerne placeres her, et valg mellem spekulanterne eller folket.

Justitsministeren (*Hans Hækkerup*): Det ærede medlem hr. Peter Larsen og også andre ærede ordførere for oppositionen har gjort gældende, at baggrunden for kravet om en folkeafstemning om en række af disse lovforslag var manglende forhandlingsvilje hos regeringen og regeringspartierne. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Ib Thyregod, når han gør den samme betragtning gældende, at det kan han vanske-

ligt gøre med rette. Jeg vil gerne minde det ærede medlem om den tale, han holdt ved naturfredningslovforslagets anden behandling, hvor han ganske på linje med det ærede medlem hr. Thestrup pegede specielt på overgangsproblemerne, og jeg vil gerne citere ordret, hvad det ærede medlem hr. Ib Thyregod sagde; det findes spalte 5771:

„Det er navnlig farligt, hvis en sådan regel skal anvendes over for tilfælde, hvor en udvikling allerede er i gang, hvor der allerede er udstykket og solgt grunde til personer, som har købt dem med det formål at bygge el. lign. Det er de tilfælde, vi først og fremmest tænker på.“

Det var grundtemaet i de ordførertaler, der blev holdt, og jeg spørger det ærede medlem, om han da ikke føler, om han ikke mener, at det ændringsforslag, den højtærede kulturminister har stillet, imødekommer netop dette synspunkt, og hvis det ærede medlem må erkende det, bør han vel også erkende, i hvert fald for sig selv, at så var det så som så med forhandlingsviljen fra anden side.

Om fakulteternes stilling vil jeg gerne sige, at jeg synes ikke, man med rette kan bebrejde fakulteterne, at de ikke under de givne vilkår ville afgive en udtalelse til brug i en politisk kamp, for det var det, der var tale om, og i så henseende skræmte sporene jo.

Nu nævnte det ærede medlem hr. Ib Thyregod — og også andre ærede ordførere har nævnt — at oppositionen derefter rejste det spørgsmål, om man da ikke burde nedsætte et juridisk udvalg til gennemgang af hele problemkomplekset. Herom vil jeg gerne sige, at når vi havde de svar, vi havde, fra de mest sagkyndige juridiske videnskabsmænd, hvem havde man så tænkt sig man skulle udpege til dette udvalg og pålægge pligten til at løse den uløselige opgave at afgive en udtalelse herom?

I den tale, det ærede medlem hr. Poul Møller holdt, var der mangt og meget, hvori jeg må være enig med det ærede medlem. Det ærede medlem gjorde nogle bemærkninger omkring grundlovens § 73, stk. 2, bemærkninger, jeg gerne vil understrege. Forholdet er jo det, at hvis problemet rejstes om anvendelse af grundlovens § 73, stk. 2, er spørgsmålet: hvem afgør, om det

[Justitsministeren.]

drejer sig om et lovforslag vedrørende ekspropriation af ejendom? Grundlovens § 73, stk. 2, siger jo:

„Når et lovforslag vedrørende ekspropriation af ejendom er vedtaget, kan en tredjedel af folketingets medlemmer . . .“
Jeg har set i dele af pressen, at man har givet den fremstilling, at blot et mindretal på en tredjedel rejste krav om det, skulle en udsættelse finde sted.

Det ærede medlem hr. Poul Møller har med rette understreget, at det ikke er tilfældet. Forholdet er nemlig det, at grundloven ikke tager stilling til spørgsmålet i den forstand, at den instituerer en særlig procedure til afgørelse af dette problem, og derfor må følgeslutningen blive, at det i første omgang er regeringen, der tager stilling til, om den mener, at lovforslagene indebærer sådanne ekspropriative bestemmelser, at stadfæstelse ikke bør ske. Det bliver regeringens ansvar.

Så melder det problem sig, som også blev strejft af det ærede medlem hr. Ib Thyregod: kan domstolene under en retssag vedrørende loven statuere, at der foreligger ekspropriation, og at stadfæstelsen og dermed loven derfor er ugyldig? Spørgsmålet om domstolenes prøvelsesret vedrørende lovens grundlovsmæssighed har jo været meget omstridt, og det blev ikke afgjort ved revisionen af grundloven i 1953. Uanset hvad jeg personlig måtte mene om det problem, hvorvidt domstolene kan tilsidesætte lovgivningsmagten, mener jeg det realistisk at regne med, at domstolene anser sig for kompetente dertil. Men jeg vil gerne understrege, at ingen dog bør tro, at domstolene, hvor der er nogen tvivl, vil tilsidesætte en af folketinget på forfatningsmæssig måde vedtagen lov, stadfæstet af kongen. Kun hvor der klart er tale om en strid med ekspropriationsbestemmelsen i grundloven, kan man forvente en tilsidesættelse. Denne klarhed forelå jo heller ikke for oppositionen, som, hvis den havde denne klarhed, havde gjort brug af forretningsordenens § 16, stk. 3.

Må jeg dernæst sige, idet jeg understreger den højtærede statsministers bemærkninger, at det ærede medlem hr. Poul Møller har ret i, at anvendelsen af grundlovens § 42 udelukker anvendelsen af grundlovens § 73.

Men når der direkte i grundlovens § 42 står, at folkeafstemningsinstitutionen ikke må anvendes over for en række love, der opregnes, herunder love om ekspropriation, så kan jeg ikke tage det alvorligt, når det ærede medlem hr. Ib Thyregod og det ærede medlem hr. Poul Møller stadig vil sige: vi mener alligevel, der var tale om ekspropriation. Hvis de ærede medlemmer havde den mening, var det — må jeg bruge et forsigtigt udtryk — ikke rigtigt at gøre brug af grundlovens § 42 stik imod dens indhold.

Det ærede medlem hr. Poul Møller gjorde en række bemærkninger om disse lovforslag; mine ærede kolleger har svaret derpå. Det ærede medlem talte om statsfæste af jorden o. s. v. og gav os en prøve på den agitation, vi i de kommende uger vil se gå over landet. Det ærede medlem nævnte også problemet om dansk jord på danske hænder og talte om de tyske landmænd. Lad det så virke, som det kan. Men jeg spørger det ærede medlem: hvad vil han da sætte i stedet? Jeg ved, at det ærede medlem — for det siger han — i det omfang det er muligt, vil bevare dansk jord på danske hænder. Men han vil ikke forkøbsretten; han vil ej heller bopælspligten — hvad vil han da?

Svaret giver det ærede medlem på spalte 5792-93, hvor han siger:

„Vi foreslår, at man opstiller det værn, at for at en landbrugsejendom skal besiddes af andre end landmænd, som har arbejdet i landbruget i to år, kræves der tilladelse — det er altså ikke knyttet til en bopælsordning.“

Hvad ligger der nu i dette? Det ærede medlem gav lidt senere svaret, da han sagde:

„I egne, der ikke er truet af et stort udenlandsk opkøb, giver man tilladelse; i egne, der derimod bliver truet, kan de lokale jordbrugsnavn gribe ind og standse det.“

Hvad ligger der heri? Kan det ærede medlem, når han tilstræber Danmarks indtræden i det udvidede fællesmarked, med kendskab til bestemmelserne i traktaten disse stater imellem virkelig mene, at dette lader sig føre ud i livet? Nå, ret skal være ret: det ærede medlem blev klar over, at noget var galt, og så tilføjede han:

„Naturligvis med den følge, at man

[Justitsministeren.]

også i denne egn må standse indenlandske køb fra ikke-landmænds side eller prøve at fordele det ligeligt, så der ikke bliver tale om diskriminering.“

Mon ikke vi kan være enige om, at dermed gav det ærede medlem op? Han vil det gode; han vil ikke midlerne. Det ærede medlem gav totalt op over for spørgsmålet, sidst han havde ordet.

Viggo Hauch: Jeg vil gerne takke den højtærede finansminister for de svar, han har givet mig, både for så vidt angår dem, der skabte klarhed, og dem, der fortsat giver uklarhed.

Et af de punkter, hvor der blev skabt klarhed, gælder spørgsmålet om, hvorvidt den lov om ændring af loven om vurdering af fast ejendom, som nu skal gennemføres, skal have tilbagevirkende kraft eller ej. Jeg forstod på den højtærede finansminister, at den skal have tilbagevirkende kraft fra 1. september 1962. Det er efter min mening et magtmisbrug, som ikke burde finde sted i et demokratisk samfund, så meget mere som den høje regering har argumenteret med, at man ønsker denne omvurdering for derved at få lagt et tryk på priserne. Den høje regering har altså den opfattelse, at denne omvurderingsregel vil medføre et tryk på priserne. Ikke desto mindre vil man ramme købere, som har købt uden kendskab til den, købere, som efter regeringens mening ellers ville have købt på andre vilkår.

Det betragter jeg som en klaring af spørgsmålet, men også en klaring, som gør det endnu mere nødvendigt at stemme imod lovforslaget.

Med hensyn til fremtiden og den indflydelse, det vil få, ville den højtærede finansminister ikke gå længere end til at sige, at priser på mere end 75 pct. over ejendomsværdien vel ikke umiddelbart skulle føre til, at disse ejendomme skal betale grundstigningsskyld. Den højtærede finansminister fandt imidlertid, at det var et indicium for, at den bedste anvendelse i fremtiden er en anden end landbrug og gartneri, og at det vil nedfælde sig i vurderingen, til trods for at disse ejendomme er beliggende i yderzonen og ikke må bruges til andet end landbrug og gartneri. Jeg tror,

urimeligheden heri er fuldstændig åbenbar, og skal med disse bemærkninger anbefale at stemme imod de to lovforslag.

Ib Thyregod: Jeg vil gerne indledningsvis gøre et par bemærkninger til den højtærede statsminister.

Det kan måske være vanskeligt for den højtærede minister at følge med i hele den lovgivning, vi her beskæftiger os med. Den højtærede statsminister har så mange opgaver at tage vare på; vi andre er ordførere for specielle lovforslag og kan naturligvis ikke forlange, at den højtærede statsminister skal følge med i alle disse spørgsmål. Fra anden behandling af naturfredningsloven husker jeg, at den højtærede statsminister sagde — det er sp. 5785 i Folketingstidende — at man i naturfredningskommissionen havde haft mulighed for at diskutere alle disse spørgsmål, og at der her var repræsentanter for de politiske partier, og at man således i virkeligheden havde haft denne tidligere udvalgsbehandling af naturfredningsloven. Det er ikke rigtigt. Der var ingen repræsentanter for de politiske partier i naturfredningskommissionen, men det er naturligvis kun en detalje.

Der er imidlertid andre ting, jeg synes er mere væsentlige. Bl. a. siger den højtærede statsminister, at det i denne naturfredningslov drejer sig om adgang til skov og strand og om naturskønne områder. Jeg spørger derfor den højtærede statsminister, hvor der i de ændringsforslag, vi her behandler, findes noget om adgang til skov og strand. Der er jo allerede gældende regler på dette område, gamle regler, og hidtil har der da været fuld enighed om naturfredningslovgivningen. Den egentlige fredning, fredningen af naturskønne områder, har der ikke været nogen tvivl om. Det, det nu drejer sig om, er erstatningsbestemmelsen og om, hvilke organer der fremover skal forvalte fredningen.

Den højtærede statsminister omtalte endvidere grundspekulationen. Den højtærede statsminister og dennes parti har jo haft mulighed for gennem en række år at gennemføre den lovgivning, man ønskede; det har jeg allerede nævnt. Vi har ingen sympati for grundspekulationer. Jeg kunne nævne et andet område, som har været diskuteret den sidste tid, nemlig spørgsmålet om dan-

[Ib Thyregod.]

ske statsborgere, som tager til udlandet og unddrager sig beskatning af store fortjenester. Vi har heller ikke sympati for dem. Hvorfor ikke vedtage en lovgivning på dette område? Det er ikke her, vor interesse ligger, absolut ikke. Grundspekulationen omhandles jo imidlertid slet ikke i disse forslag. De lovforslag, vi her beskæftiger os med, vedrører jo ikke specielt bekæmpelse af grundspekulation.

Den højtærede statsminister hævdede, at vi havde godkendt, at der ikke forelå ekspropriation. Jeg må henvise til, hvad jeg tidligere har sagt om dette spørgsmål.

Endelig sagde den højtærede statsminister, at folkeafstemningsbegæringen var noget ganske nyt. Naturligvis har vi inden for vor folketingsgruppe diskuteret alle muligheder allerede på et tidligt tidspunkt. Vi var fuldt ud klar over, at der var mulighed for at anvende såvel grundlovens § 42 som grundlovens § 73, stk. 2; hvilken fremgangsmåde vi ville vælge, måtte afhænge af udviklingen, ligesom vi også til det sidste havde håbet, at der blev forlig i hvert fald om en del af de spørgsmål, der her diskuteres.

Den højtærede minister for kulturelle anliggender sagde i sin omtale af naturfredningsloven, at der ikke fra oppositionen var kommet noget ændringsforslag. Det ærede medlem hr. Thestrup og jeg fremlagde i udvalget et forslag gående ud på, at byudviklingslovens regler skulle anvendes som et alternativ til regeringens forslag. Også senere har der været ført forhandlinger om dette spørgsmål, og jeg beklager i og for sig, at disse forhandlinger ikke førte til noget resultat.

Den højtærede minister for kulturelle anliggender nævnte de kommunale organisationers stilling. Det fremgår jo af deres udtalelse, at de principielt er imod, at fredningsplanudvalgene beskæftiger sig med det, som de folkevalgte organer, de kommunale organer, først og fremmest bør varetage, altså planlægningsiden, men ikke fredningsiden.

Jeg nævnte slægtsgårdene. Det var naturligt som eksempel. Det, jeg først og fremmest tænkte på, var ejendomme beliggende i byudviklingsområder, på et sted, hvor der allerede foregår en udvikling rundt omkring,

og hvor man af en eller anden grund ønsker, at dette område skal henlægges som et grønt område, måske i en i øvrigt eksisterende bymæssig bebyggelse. Når vi har nævnt slægtsgårde, var det bl. a. for at pege på dem, der har ejet ejendomme i længere tid, netop for at komme uden om grundspekulation.

Til den højtærede finansminister vil jeg vedrørende forhandlingsmulighederne sige, at når jeg omtalte dette, var det ikke specielt i relation til naturfredningsloven. Den højtærede justitsminister ved, at der har været ført lange forhandlinger herom, og at jeg i og for sig meget gerne havde ønsket, at der var kommet et forlig om denne lovgivning. For så vidt angår det, den højtærede justitsminister citerede jeg havde sagt ved anden behandling, drejede det sig om tilfælde, som for mig at se helt klart var ekspropriative. Det er altså nu taget ud ved de ændringsforslag, som jeg også før betegnede som et fremskridt.

Endvidere sagde den højtærede justitsminister, at de juridiske fakulteter havde svaret, og at der derfor ikke var mulighed for at få nedsat et juridisk udvalg af sagkyndige. De juridiske fakulteter har jo netop ikke svaret, har ikke ment, de kunne det. Men et juridisk udvalg af sagkyndige måtte have mulighed for at give os den nødvendige vejledning.

Lad mig til sidst sige om domstolenes prøvelsesret, at det er helt klart for mig, at domstolene må være kompetente. Det er også antaget af højesteret, selv om højesteret ikke har underkendt nogen lov, men jeg kan ikke anerkende, at det kun skulle være i klare tilfælde, at domstolene skulle have prøvelsesret. Domstolene må i alle tilfælde have prøvelsesret vedrørende spørgsmål om loves grundlovsmæssighed.

Poul Møller: Jeg vil gerne takke den højtærede landbrugsminister for de bemærkninger, han gjorde. Den højtærede landbrugsminister slog jo nu — jeg havde nær sagt syv kors for sig ved tanken om forkøbsretten. Den skulle ikke anvendes i hele landet; den skulle kun anvendes i en mindre del af landet, og man ville ikke gøre den gældende i alle tilfælde, hvor den kunne gøres gældende. Der blev i det hele taget givet en hel række indrømmelser her.

[Poul Møller.]

Staten ville ikke købe al jord o. s. v. Men se, det afgørende for folketinget, når det vedtager en lov, det er, hvilken ret man giver ministeriet og ministeren, ikke hvorvidt den nuværende minister vil bruge denne ret helt eller halvt, eller i hvilken udstrækning han vil bruge den. Folketinget skal se til, når det vedtager en bemyndigelseslov, hvor langt bemyndigelsen går. Hvis forkøbsretsforslaget gennemføres, er der ingen grænse for forkøbsretten, for den landbrugsminister, der vil det, kan bruge den, hvor og når han vil. Det er rigtigt, at der står, at landbrugsministeren kan udstede en bekendtgørelse om, i hvilke dele af landet han vil have forkøbsret eller have tilbud om forkøbsret til al jord, og i andre dele af landet vil han så lade tinglyse på de ejendomme, han ønsker sig. Men det er kun en ministeriel bekendtgørelse, og en hvilken som helst landbrugsminister — eller den nuværende landbrugsminister — kan om et år eller om to år lave bekendtgørelsen om og udvide det område, hvor han ønsker forkøbsret.

Det forhold skal vi passe på, når vi vedtager lovene. Vi kan ikke bagefter komme rendende og sige: ja men landbrugsministeren sagde, at han ikke ville bruge forkøbsretten i så mange tilfælde. Har han fået sin lov, kan han gøre det. Der gives alt for mange bemyndigelser ud fra en tro på, at ministrene nok vil lade være med at bruge deres bemyndigelse, og så ser vi gang på gang, at når der er gået nogle år, bruger de dem over hele det felt, de kan. Det gælder ikke mindst landbrugsministeren.

Den højtærede statsminister og den højtærede justitsminister vil jeg gerne takke samlet for de bemærkninger, de lod falde vedrørende forholdet mellem grundlovens § 73 og § 42. Jeg synes i og for sig, at den højtærede justitsminister var inde på noget, der var meget rigtigt, og som den højtærede statsminister skulle have lyttet til. Den højtærede justitsminister har nemlig givet mig ret i, at det er regeringen, der afgør, om et lovforslag er et ekspropriationslovforslag, eller det ikke er det, og kan vi ikke overbevise regeringen om, at det er det, under udvalgsbehandlingen, f. eks. gennem eksperter- udtalelser, og regeringen bliver ved med at have den opfattelse, at det ikke er en

ekspropriationslov, så er det ikke i grundlovens forstand nogen ekspropriationslov. Det er den højtærede justitsminister enig med mig i. Det er justitsministeren, og det er regeringen, der bestemmer, om loven skal stadfæstes af kongen, eller den ikke skal stadfæstes af kongen. Noget andet er så, at domstolene senere kan træde ind. Men mindretallet har givet afkald på sine rettigheder; mindretallet, folketingsmedlemmerne, har ikke flere muligheder for at standse en ekspropriationslov, hvis regeringen siger, at det ikke er en ekspropriationslov. Det nikker den højtærede justitsminister til. Det er rigtigt; det er ubestrideligt. Det fremgår også af praksis, nemlig sygekassesagen i sin tid, og det fremgår af de statsretlige professorers fremstilling.

Ja men når det er tilfældet, så er det da ulogisk at sige, at oppositionen altså har erkendt, at der ikke er tale om en ekspropriationslov — fordi oppositionen bøjer sig for regeringens afgørelse. Det er jo regeringens afgørelse. Vi kan ikke komme nogen vegne med § 73 mod regeringen i denne sag. Den højtærede justitsminister ved jo, at han ville indstille lovforslaget til stadfæstelse af kongen, selv om der var de 60 underskrifter, og så må vi bøje os for regeringens lov. Når regeringen har sagt, at det ikke er en ekspropriationslov, og den ikke vil lade være at indstille den til stadfæstelse, kan vi diskutere til evig tid, om det var en ekspropriationslov, eller det ikke var en ekspropriationslov, men vi har ikke længere nogen ret; vi kan ikke benytte den ret, som grundlovens § 73 giver. Vi må benytte grundlovens § 42. Vi må bøje os for regeringens afgørelse, som man i så mange henseender må bøje sig for flertallets afgørelse, ikke mindst i denne sal. Det er ganske ubestrideligt. Derfor er der ikke noget dobbelttydigt i vor holdning. Nu er det i og for sig også ligegyldigt, for når vi ved folkeafstemningsbegæringen har kunnet fremkalde en sådan glæde hos alle partier, er der egentlig ingen grund til overhovedet at diskutere, hvorvidt vi skulle have valgt en anden fremgangsmåde, som, selv om regeringen ville have foretrukket den, så naturligvis var blevet standset af regeringen, som den højtærede justitsminister sagde.

Vi forstår altså på ministrenes svar her i dag, at der i den kommende tid vil blive

[Paul Møller.]

sagt meget om det nationale værn af jorden og om spekulation. Disse love skal nu gøres populære hos vælgerne på grund af det nationale synspunkt og ud fra den argumentation, at man skal ramme jordspekulanterne.

Først vedrørende spekulanterne. Der er jeg ikke klogere, end at vor skattelovgivning er således, at spekulanterne rammes direkte gennem indkomstbeskatningen. Hvis der er tale om spekulation med ejendomsandel, er der indkomstskat på gevinsten. Jeg ser, der er nogle, der sidder og morer sig, men sådan er nu lovgivningen, og hvis finansministeren skulle administrere den forkert, så må flertallet gøre op med finansministeren om det. Det har været dansk retspraksis og dansk beskatnings praksis i alle årene. Det, der har været vanskeligheden, er at fastslå, hvornår der har været tale om spekulation. Disse lovforslag om, hvornår der foreligger spekulation, og om, hvad man skal gøre ved dem, der ikke er spekulanter, men tjener penge på jordhandel alligevel — det er der nogle mennesker der gør; det er faktisk dem, man vil ramme, ikke spekulanterne, men fortjenesten ved jordhandel — de er helt uden for folkeafstemningen. Så hvordan den højtærede minister kan stå og tale om, at nu skal der være folkeafstemning om spekulation og spekulanter, begriber jeg ikke. For finansministerens lovforslag kommer slet ikke til folkeafstemning; de vedtages her i dag og kan stadfæstes, når statsministeren finder, at de skal stadfæstes.

Lovforslaget om forkøbsret er ingen bremse på jordspekulationen. Sælgeren får den pris, som han har kunnet opnå i den private handel. Har sælgeren været spekulant og opnået en spekulationsgevinst og regeringen så vil have jorden, må regeringen betale spekulationsgevinsten, så i forkøbsretslovforslaget er der intet værn imod spekulation. Jeg synes, at man, inden man går ud til den kampagne, der skal holdes forud for folkeafstemningen, skal gøre sig klart, hvad denne drejer sig om; den drejer sig altså ikke om spekulationen.

Man skal også med hensyn til det nationale gøre sig det klart, at de lovforslag, man ønsker vælgerne skal godtage, er af en sådan karakter, at, som jeg sagde tidligere

— jeg sagde ikke tyskere; det var den højtærede justitsminister; jeg sagde udlændinge; den højtærede justitsminister sagde tyske landmænd, så lad mig for at bruge den højtærede justitsministers ord sige: tyskere, der har fået landbrugskursus i Tyskland, går forud for en dansk bybo med hensyn til retten til at erhverve dansk jord. Det kan jeg ikke rigtig se det nationale formål i.

Jeg kan heller ikke se det nationale formål i, at man ikke går med til den skærpelse af loven af 1959, som vi har foreslået. Vi ved, at den kan dække ind for sommerhusene. Vi ved, at det er sommerhusene, man er mest nervøs for at der skal ske noget med. Vi ved, at den lov, vi har i dag om sommerhuse, er for svag. Og så kommer den højtærede justitsminister i udvalget med en eller anden traktat, som vi engang har sluttet med Ludvig den Femtende, og siger, at den binder vore hænder med hensyn til loven af 1959. Den højtærede justitsminister ved jo godt, at disse love og traktater fra tiden før den franske revolution næppe er bindende i dag. De har heller ikke været gjort gældende over for 1959-loven og vil næppe blive gjort gældende, hvis vi skærper 1959-loven med krav om to års bopæl herhjemme inden købet, således som oppositionen har foreslået.

Der vil blive sagt mange ord, når vi nu skal igennem folkeafstemningskampagnen. Men én ting skal stå klart, nemlig at regeringslovforslagene dækker ikke det nationale behov, men de giver en lang række muligheder for, at staten kan få større magt over jordhandelen og jordbesiddelsen her i landet.

Thestrup: Det, der kalder mig frem, er den højtærede kulturministers udtalelse om vor manglende vilje til at forhandle om naturfredningsloven. Jeg kan ikke erkende, at vi har vist en sådan manglende vilje til at forhandle om naturfredningsloven. Vi har fremsat et direkte forslag om en adskillelse af de landsplanlæggende regler og de naturfredningsmæssige. Da det blev afvist, har vi på det grundlag, hvorpå ministeren har udarbejdet sit lovforslag, stillet ændringsforslag, jeg tør sige gang på gang. Vi har så sent som på det sidste møde anmodet om yderligere forhandling.

Jeg må også sige, at selv om jeg ser mang-

[Thestrup.]

lerne ved den nuværende lov — og jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det er ikke os, der har gennemført den nuværende lov; det er den tidligere statsminister Kampmann — så kan jeg ikke gå så vidt som den højtærede kulturminister, der betegner denne lov som umulig. Når alt kommer til alt, er forholdet jo det, at denne lovs mest kritiserede paragraf, § 22, ikke har været prøvet i praksis.

Jeg kan altså ikke erkende, at det er rigtigt, når den højtærede kulturminister siger, at vi ikke stedse har været villige til at forhandle om naturfredningsloven. Jeg vil dog ikke tro, nogen vil drage min vilje til at forhandle om naturfredningsloven i tvivl.

Mose Hansen: Det, som kalder mig herop, er den højtærede finansministers bemærkninger om de betragtninger, jeg gjorde gældende angående kapitalvindingsskatten og dens urimeligheder over for slægtsgårde. Den højtærede finansminister bad mig nævne disse eksempler, disse beregninger, som jeg havde foretaget. Jeg regnede ikke med, at det var nødvendigt, for jeg regnede med, at man i udvalget havde undersøgt disse forhold — også hvad angår reglerens virkning med hensyn til, hvor ofte man handler.

Jeg er godt klar over, at der ved disse beregninger kan komme visse usikkerhedsmomenter ind bl. a. med stigningen ved 1964-vurderingen. Jeg er i mine beregninger gået ud fra 25 pct.s stigning. Det er måske for lidt — det ved jeg ikke — men jeg er altså gået ud fra dette. Lad os tage en gård på 43 tdr. land, som har været familiegård gennem flere hundrede år, ejet af den nuværende ejer i 35 år; den er købt i 1928. Der er ikke udstykningsmuligheder, i hvert fald ikke i øjeblikket, og vel heller ikke i en overskuelig fremtid. Handelsprisen i dag som almindelig landbrugsejendom vil jeg anslå til at være 320.000 kr. Hvis nu ejeren af denne slægtsgård dør og enken sidder tilbage og ikke kan føre gården videre under de nuværende vanskelige forhold for landbruget på grund af mangel på arbejdskraft o. s. v., kan man ganske summarisk stille regnestykket op således, idet jeg indrømmer, at jeg har ikke taget forbedringer o. lign. med:

Ejendomsskylden i 1960 er 150.000 kr. 25 pct.s stigning er 37.500 kr., således at ejendomsskylden i 1964 er 187.500 kr. Så kan man lægge 46 pct. til efter lovforslaget, hvorefter den regulerede anskaffelsessum bliver 273.750 kr. Salgsprisen var anslået til 320.000 kr., og holder det stik, bliver der, når vi herfra trækker den regulerede anskaffelsessum, 46.250 kr. til rest. Derfra må man trække 10.000 kr., og så bliver der tilbage til beskatning 36.250 kr., således at den pågældende skal af med en kapitalvindingsskat på 16.312 kr. Det finder jeg er urimeligt.

Jeg synes, det bliver for langvarigt, hvis man skal komme ind på alle disse beregninger, men jeg skal kort sige, at jeg er gået ud fra nogenlunde det samme og har beregnet det for en gård, som har været besiddet af ejeren i 17 år. Hvis jorden sælges til den pris, jeg har anslået den til, skal ejeren i dag af med en kapitalvindingsskat på 472.000 kr., mens den, som har købt gården i 1959 og solgt den efter 6 års forløb, kun skal af med en kapitalvindingsskat på 173.000 kr. Jeg finder — og det var det, jeg fremhævede — at kapitalvindingsskatten kan komme til at betyde, at man oftere må handle med ejendomme, hvis man vil undgå denne skat.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg vil meget nødig, at der skal være nogen misforståelse mellem det ærede medlem hr. Ib Thyregod og mig. Jeg har sagt, at det er realistisk at regne med, at domstolene mener sig kompetente til at tage loves grundlovsmæssighed under pådømmelse, men det, jeg tilføjede eller ville tilføje — jeg kan have udtrykt mig forkert; det vil jeg undersøge i fortrykket, når det foreligger — er, at det er lige så realistisk at regne med, at domstolene kun tilsidesætter en lov som grundlovsstridig, når den klart er i åben strid med grundlovens § 73. Jeg tror, at det ærede medlem hr. Ib Thyregod vil være aldeles enig med mig heri, og skulle han ikke være det, beder jeg ham studere den retspraksis, der foreligger inden for dette område.

Heller ikke mellem det ærede medlem hr. Poul Møller og mig bør der være misforståelser af nogen art; det er så trist.

Det ærede medlem dvælede ved 1959-

[Justitsministeren.]

loven. Vi har jo diskuteret den mange gange i markedsudvalget og i disse udvalg her, og det ærede medlem glædede sig over denne replik om traktaten fra 1742 og Ludvig den Femtende. Det ærede medlem tog jo ikke det hele med. Jeg forstår, hvis han kunne have tænkt sig at spørge, om ikke Madame Pompadour havde ratificeret den.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at det, det drejer sig om, det, jeg nævnte i udvalget, var, at da man i sin tid ønskede at opfylde grundlovens påbud om en lov om forbud mod udlændinges erhvervelse af fast ejendom — man har aldrig gjort det — opgav man det med den begrundelse, at man derved ville komme i strid med traktaten af 1875 med Schweiz og traktaten af 1742 med Frankrig.

Nu siger det ærede medlem, at denne traktat jo ikke eksisterer mere. Hvor ved det ærede medlem det fra? I udenrigsministeriet mener man ganske bestemt, den eksisterer, og at den kan påberåbes fra begge sider. Det ærede medlem er somme tider lidt for flot med sine bemærkninger, men enfin — det, der standsede lovgivningen dengang, var bestående internationale forpligtelser, herunder disse 2 traktater, som i kraft af mestbegunstigelsesklausulen kan påberåbes af en række andre stater. Det var det, jeg gjorde rede for, og det ærede medlem slipper ikke med en halvdårlig vittighed. Jeg vil give det ærede medlem den kompliment, at han kan sige gode vittigheder, så nøjs dog med det.

Jeg tror, at det ærede medlem misforstod både den højtærede statsminister og mig. Når jeg sagde til det ærede medlem, at brugen af § 42 må forudsætte, at det ærede medlem ikke mener, at der her er tale om en ekspropriationslov, så hænger det sammen med, at der i § 42 står, at denne bestemmelse ikke må anvendes — og så opregnes der en række love: finanslove, tillægsbevillingslove, love, der pålægger os forpligtelser udadtil o. s. v., og love om

ekspropriation. Jeg bestrider da ikke, at det ærede medlem formelt har ret, når han siger: ja vel, men regeringen blokerede § 73. Deri er vi enige. Men så siger det ærede medlem: så må vi i vor kamp for mindretallet bruge § 42. Jeg har spurgt: kan man gøre det, tør man gøre det, samtidig med at man hævder, at disse love indeholder ekspropriation? Tør man gøre det? (*Poul Sørensen m. fl.*: Hvad skal man ellers gøre?). Hvad man ellers skal gøre? Man skal åbent erkende, at dette ikke er ekspropriation, og derfor påberåber man sig § 42.

Må jeg endelig sige til det ærede medlem vedrørende det sidste spørgsmål, det nationale: ja men hvad vil det ærede medlem da? Han vender sig imod det, vi har foreslået; han siger, at det er forkert. Forkøbsretten hjælper ikke; bopælspligten hjælper ikke. Jeg har dokumenteret, hvad det ærede medlem sagde ved anden behandling, og jeg gentager: hvad vil det ærede medlem da sætte i stedet? Dengang gav han op. Han bliver også nødt til i dag at give op. Også af nationale grunde bør der stemmes ja ved folkeafstemningen.

Statsministeren (*J. O. Krag*): Jeg vil meget gerne lade mig juridisk vejlede, også af det ærede medlem hr. Ib Thyregod, men juridisk vejledning bør være objektiv. Når nu det ærede medlem siger, at de love, der skal ud til folkeafstemning, ikke har noget at gøre med befolkningens adgang til skov og strand, kan det ikke være objektivt rigtigt. Det er jo umuligt. Så skulle jeg da i hvert fald til trods for eller måske i kraft af min manglende juridiske sagkundskab have misforstået det hele ganske grundigt. Jeg har da den opfattelse, at de nugældende naturfredningsregler og de erstatningsregler, der findes i den nugældende naturfredningslov, har vanskeliggjort adgangen til at naturfredre så mange områder, som man ønskede at naturfredre, hvorved man har været forhindret i at skabe den adgang til skov og strand for den brede befolkning, som det

[Statsministeren.]

er naturfredningens hensigt at skabe. Jeg mener derfor, der var logik og rimelighed i det, jeg sagde.

Når nu det ærede medlem hr. Ib Thyregod og også det ærede medlem hr. Poul Møller mente, at de love, der skal ud til folkeafstemning, ikke har noget med spekulation at gøre — ja, så kommer det jo an på, hvorledes man definerer „spekulation“. Det er et populært begreb, som det er vanskeligt at give en helt fast juridisk definition af. Almindelige ejendomshandler vil jeg ikke anse for spekulation, selv om der kommer en normal fortjeneste på dem — og det har jo netop været formålet med finansministerens lovforslag, at kun de store fisk blev fanget i nettet. Det har vi diskuteret før; men det må dog vel være sådan, at har man valget imellem, at et naturskønt område kan udstykkes til nogle få med stor fortjeneste til ejeren, eller at det kan fredes og adgang sikres den brede befolkning, så må det dog dreje sig om noget i retning af det, vi her taler om, og disse begreber indgår jo i lovgivningen.

Jeg vil derfor mene, at de udtalelser, jeg kom med om, hvad befolkningen har at tage stilling til ved folkeafstemningen, var berettigede, og jeg må derfor fastholde, at det er disse ting, befolkningen skal tage stilling til, når den skal stemme ja eller nej til de fire love, der lægges ud til folkeafstemning.

(Kort bemærkning).

Ib Thyregod: Jeg tror, at den højtærede statsminister, når han får lejlighed til nærmere at gennemgå lovforslaget, vil give mig ret i, at der i dette er tale om 2 forskellige ting. Der er tale om fredning — og det sker altid mod erstatning; herom er der ingen tvivl. I alle de tilfælde, hvor man vil sikre befolkningen adgang til skov og strand, er der enten tale om køb af ejendom eller fredning mod erstatning. Det, vi her diskuterer, er alene, om erstatningsreglen skal gælde, når den pågældende ejer ikke kan få tilladelse til at bygge; men det, at man nægter ham denne tilladelse, har i og for sig ikke noget at gøre med, om almenheden har adgang til hans ejendom. Det er der ikke tale om; der er kun tale om spørgsmålet om

byggeforbud ud fra et planlægningssynspunkt; men i de tilfælde, hvor befolkningen skal have adgang, er der tale om erstatning — derom er vi alle enige.

Vedrørende spørgsmålet om spekulation må jeg fastholde som min opfattelse, at disse lovforslag ikke vedrører dette.

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Ja, den højtærede justitsminister har nu belært mig om, at traktaten af 1742 eksisterer, og jeg skal nok lade være med at sige nogen som helst morsomhed i den anledning. Den højtærede justitsminister fortalte, at traktaten af 1742 gælder. Vi har jo heldigvis fået den i udvalget, og jeg står her med den i hånden. Nu vil jeg gerne spørge ministeren, om man har sidestillet franske borgere i Danmark med danske indfødte, for så vidt angår alle næringsrettigheder, alle rettigheder efter aktieselskabsloven og alle rettigheder efter de love, der er omtalt i denne traktat af 1742, og om danske undersætter i Frankrig også er sidestillet med franskmænd i alle disse henseender. Jeg tror, den højtærede justitsminister vil give mig ret i, at det ikke er tilfældet.

Jeg forstår, at den højtærede justitsminister mener, at denne traktat af 1742 fra Ludvig den Femtendes tid skal tages alvorligt, men hvis den højtærede justitsminister har læst traktaten igennem, må han også vide, at den siger, at der skal tilstås franskmænd her i landet de samme rettigheder som de indfødte — de indfødte betød på det tidspunkt, hvad vi nu kalder danske statsborgere. Statsborgerforholdet var vi enige om, da vi lavede 1959-loven, men nu er regeringen inde på at lægge bopælspligten til grund. Her er det, der er afgørende for erhvervelse af fast ejendom, altså ikke statsborgerforholdet, og det er det heller ikke efter vort forslag, der er en skærpelse af 1959-loven, men derimod, hvor lang tid man har haft bopæl i Danmark; også på det punkt har vi foreslået en skærpelse i forhold til justitsministerens forslag.

Derfor mener jeg — al ære og respekt for Ludvig den Femtende — at denne traktat ikke kan anvendes som replik og bemærkning imod det forslag, vi har stillet, og som justitsministeren kender.

[Poul Møller.]

Den højtærede statsminister sagde, at begrebet „spekulation“ kan fortolkes. Jeg er enig med ham i, at det kan det naturligvis, men der er lidt spekulativt i, hvis man giver skønne naturpletter til nogle få i stedet for til alle. Vi har jo været enige med hensyn til fredningslovgivningen i 1961 — længere er det ikke siden, at dette høje ting var enigt. Det var det folketing, der blev valgt i 1960, der enedes om naturfredningslovgivningen, og det var dengang, man efter forliget med os sagde, at man var tilfreds. Vi har ikke noget imod fredning; vi har end ikke noget imod, at man freder hele området ved Skiveren, der er alt for kønt til, at kun nogle få skal nyde godt af det. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Det har jeg heller ikke noget imod!). Jeg forstår det, men jeg synes ikke, at der af den grund kan være tale om spekulation eller ikke spekulation. Hvis det offentlige vil frede, må det sandelig også betale omkostningerne derved — det er vor mindste pligt.

Formanden: Da der er vanskeligheder med den elektriske strøm, og da der i øvrigt er begæret udsættelse af mødet, skal jeg her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 14.

Mødet udsat kl. 13¹⁵.

Mødet genoptaget kl. 14.

Forhandlingen genoptoges.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): De ærede medlemmer hr. Ib Thyregod og hr. Thestrup er begge medlemmer af Danmarks Naturfredningsforenings juridiske udvalg og kendt på naturfredningsområdet, men når det drejer sig om den uanvendelige § 22, synes opfattelsen mærkelig svag.

Det ærede medlem hr. Ib Thyregod finder, at naturfredningslovsforslaget ikke vedrører spørgsmålet om befolkningens adgang til skov og strand. Jeg er naturligvis ganske klar over, at spørgsmålet om adgangen til de danske strande og til de statslige skove

er reguleret gennem naturfredningslovens §§ 23 og 24. Vore kysters og vore skoves særlige rekreative problemer kan forventes taget op til behandling i naturfredningskommissionen. Men den bestemmelse, vi drøfter i dag, er gennem den sikkerhed, den skaber for, at planlægnings synspunktet og ikke udstykningsforretningssmulighederne er bestemmende for hele bebyggelsens udvikling, naturligvis af helt afgørende betydning for hele naturfredningsområdet, herunder også for planlægningen af befolkningens udnyttelse af de rekreative områder.

Lad mig nævne eller gentage et par eksempler på, hvad det nuværende system indebærer. I fredningssagen vedrørende et naturparkområde som Veddinge bakker fordres af staten 20-30 mill. kr.; i Tystrup-Bavelse kræves der efter de seneste pressemeddelelser at dømme 8 mill. kr. alene for en begrænset søbræmme fredning. Det høje ting er i forvejen bekendt med den høje pris, som det blev nødvendigt at udrede for to mellemstore landbrugsejendomme i dette område. Jeg vil også gerne pege på det ærede medlem hr. Lund Jensens tidligere redegørelse for sagen, hvor jo alle er enige om, at et givet område er beskyttelsesværdigt, men hvor man af hensyn til den kædereaktion, som den nuværende § 22 indebærer, ikke har ment at kunne foretage sig noget. Vi har faktisk kapituleret den ene gang efter den anden, også vedrørende fredning ved skov og strand.

Jeg betonedede i mit forrige indlæg, at folkeafstemningen vil komme til at dreje sig om spekulanter kontra befolkningens almenes interesser. Dette er forsøgt slået hen med, at forslaget ikke drejer sig om en inddragning af spekulanternes fortjeneste. Jeg må her gentage, hvad jeg flere gange før har sagt, at det problem, forslaget til ændring i lov om naturfredning tilsigter at løse, er, om det danske landskabs udformning og anvendelse skal afgøres efter en plan af spekulanter eller af kommunale og statslige planlægningsinstitutioner.

Skal vi bevare den nuværende § 22, som oppositionen ønsker det, den, der har vist sig ubrugelig, eller skal vi finde en løsning som den her foreslåede, der tillader fredning efter mere hensigtsmæssige linjer? Jeg må her endnu en gang betone, at intet ændringsforslag er fremkommet.

(Kort bemærkning).

Ib Thyregod: Det er ikke rimeligt på dette tidspunkt at forlænge debatten for meget, og jeg skal derfor kun gøre en enkelt bemærkning til den højtærede minister for kulturelle anliggender: dels at vi er altså enige i, at § 22 berører alene planlægningsiden, byggeforbud og lignende, og ikke de egentlige fredninger, og dels at kulturministeren opstillede alternativet spekulanter på den ene side og stat og kommuner på den anden side og sagde, at dette var valget. Jeg tror dog ikke, man kan betegne hele det private erhvervsliv og alle, som har med fast ejendom at gøre, som spekulanter. Det er i hvert fald ikke den almindelige fremgangsmåde.

(Kort bemærkning).

Thestrup: Jeg synes, at den højtærede kulturministers sidste indlæg var en sådan forenkling, at det ikke kan blive stående her uden modsigelse. Vi har stedse fra vor side erklæret os villige til at forhandle om en ordening og gang på gang fremsat forslag til en sådan ordening: at man nåede netop det, at der ikke kunne spekuleres i disse værdier, og at man kunne frede. Men det, der er baggrunden for vor uvilje mod den lov, der foreligger her, er, at den går alt for vidt. Den går i retning af at socialisere jorden og give det offentlige, give staten og statens administration, en mulighed for fuldkommen at regere over den danske jord og bestemme, hvor der må bygges og ikke må bygges.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Hvorfor findes der ikke noget ændringsforslag her ved tredje behandling, efter at vort forslag er fremsat? Hvorfor ønsker man at bevare § 22 uændret, således at befolkningen kun har valget mellem den uændrede § 22 og det af os stillede forslag?

Axel Kristensen: I udvalget om regional planlægning, byplanlægning og byudvikling har vi fremsat et lovforslag på 34 paragraffer, der ville have medført, at alt, hvad der hedder planlægning, der ikke er fredning, udgår af fredningsloven og samles ét sted og bliver administreret af en folkevalgt forsamling. Vi stillede ganske klare

forslag og har udtrykkelig bedt om, at fredningsloven måtte vente sammen med de andre love, således at der kunne findes en rationel løsning og man kunne sikre en virkelig fredningslov om fredning og ikke om byplanlægning.

(Kort bemærkning).

Thestrup: Jeg kan ikke tænke mig, at den højtærede kulturminister kan være uvidende om, at vi gang på gang har stillet ændringsforslag, og hvis den højtærede kulturminister er uvidende om, at vi har erklæret os villige til at fortsætte forhandlingerne her for få dage siden, i tirsdags, da vi skulle være færdige, kan jeg i hvert fald her oplyse ministeren om det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme

vedtoges med 98 stemmer mod 73; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme

vedtoges med 98 stemmer mod 6; 68 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerung af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven —

vedtoges med 97 stemmer mod 73; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb

vedtoges med 98 stemmer mod 72; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning

vedtoges med 97 stemmer mod 72; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme

vedtoges med 97 stemmer mod 72; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.

vedtoges med 97 stemmer mod 72; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Jeg har modtaget følgende skrivelse:

„Til folketingets formand.

Undertegnede medlemmer af folketinget fremsætter herved begæring om, at der i henhold til grundlovens § 42, stk. 1, afholdes folkeafstemning om nedennævnte i dag af folketinget vedtagne lovforslag:

Forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme,

forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerung af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven —,

forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb og

forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning.

Christiansborg, den 31. maj 1963.“

(Skrivelsen er undertegnet af samtlige 71 medlemmer af venstres og det konservative folkepartis folketingsgrupper).

Der er ikke mere på dagsordenen.

Angående eventuelle møder i den resterende del af folketingsåret vil der tilgå medlemmerne besked gennem folketingets bureau.

Mødet hævet kl. 14¹⁵.

Der blev ikke afholdt flere møder inden folketingsårets slutning.

Efter afslutningen af folketingets sidste møde i folketingsåret modtoges svar på i alt 29 spørgsmål, som i henhold til forretningsordenens § 20 var stillet til ministre af medlemmer af folketinget med anmodning om skriftligt svar. Disse spørgsmål findes anført nedenfor tillige med svarene fra ministrene.

Af *Niels Ravn* til undervisningsministeren (10. juni 1963):

„Hvilke overvejelser og undersøgelser har undervisningsministeren foretaget med henblik på at give private færgeruter mellem Jylland og Sjælland optagelse blandt skibs- og færgeruter, på hvilke der kan ydes fribefordring i henhold til § 1, stk. 2, i undervisningsministeriets cirkulære af 25. april 1961 om fribefordring af skoleelever m. v.?“

Den 20. marts rejste jeg spørgsmålet i folketingets spørgetid, idet jeg bad ministeren begrunde, hvorfor de private færgeruter, herunder Juelsminde-Kalundborg, var nægtet denne mulighed. Undervisningsministeren lovede dengang i sit svar, at han ville foretage visse undersøgelser i sagen. Da spørgsmålet nu er højaktuelt, finder jeg det rimeligt, at der nu skabes klaring i sagen.

Undervisningsminister *Helveg Petersens* svar (17. juni 1963):

Som jeg ved tidligere lejlighed nærmere har redegjort for, omfatter fribefordringsordningen principielt statsdrevne ruter, og man dispenserer kun herfra, når særlige forhold gør sig gældende, navnlig når privat-